

KLÆBU HISTORIELAG

ÅRSSKRIFT 1987

KLÆBU HISTORIELAG

Styrets sammensetning etter årsmøtet
24/3-87.

Formann: Lars L. Forseth sen.
Nestformann: Ole Svaan
Kasserer: Inge Uevang
Sekretær: Signy Gausen
Styremedlem: Bjørn Hukkelås

Uaramedlemmer: Eva Haftorn
Emma Hægstad
Eli Myhr

REDAKSJONSKOMITE:
Ole Svaan (redaktør)
Eva Haftorn
Ingar Kaldal
Per Ulseth

HELSING FRA STYRET

Klæbu, oktober 1987

Årene går fort, Klæbu Historielag kommer i år 1987, med det 6. årsskriftet. Responsen på årsskriftet vårt er gledelig, vi har medlemmer over det ganske land, og antallet pr. dato ligger på ca 250. Bygdefolkets oppslutning gir oss tro på at Klæbu Historielag har sin plass i kommunens kulturliv. Vår økonomi er ikke så alt for sterk så salgsinntekter av årsskriftet er ganske avgjørende for driften. Ved medlemsskap betaler du kr. 40,- og du får årsskriftet tilsendt. Bladet koster som før kr. 30,- pr. sth. En differensiert medlemskontingent ble diskutert på siste årsmøte, men må behandles på ekstraordinært årsmøte. Forslaget går i korthet ut på kr. 50,- for hovedmedlem og kr. 20,- for famillemedlem.

Fra siste årsmøte ble det sendt en henstilling til Klæbu Kommune om å sørge for at det fortsatt blir gangbru over Springfossen p.g.a. viktig historie og fritidsformål.

På årsmøtet kåserte Liv Emma Thorsen over emnet «Bolig og familieliv på trønderske gårdsbruk fra 1920 til i dag» ledsaget av lysbilder. Bakgrunns materialet er hennes forskningsoppgave «Sosialisering i tre generasjoner bondekvinne i Trøndelag». Oppgaven fokuserer arbeid, omsorg og kjærlighet. Undersøkelsen er foretatt i Shaun Kommune, eldste informant er født i 1896 og yngste 1956.

Merking av historiske plasser i utmark er i gang. Nils P. Grenstad, Bjørn Hukkelås og Per Ulseth har påtatt seg denne oppgaven, noe som Klæbu Historielag er svært glad for. Klæbu Kommune, hovedutvalget for kultur og fritid bevilget kr. 2 500,- til denne saken.

Klæbu Historielag deltok under kulturuka i Klæbu også i høst, med utstilling av gamle og nye bilder. Det ble også vist en lysbilde-serie fra eldre og ny tid.

Fotobevaringen går jevnt framover. Det er holdt møte med grendekontaktene hvor Trøndelag Billedarkiv møter med utstyr fra autofotografering. Kartotekhortene kjøres nå på EDB og Folkebiblioteket tar seg av finishen.

Intervju av eldre i Klæbu, her har vi utstyret for slike opptak, men mangler folk til å foreta intervjuene.

Det er fortsatt gledelig at vi får tilsendt manuskripter fra klæbygger og utflytta klæbygger, samt skibenter som har bevart sine opplevelser fra eldre tid utenfor Klæbu. Vi tar sikte på at alle som bidrar med artikler skal få sin plass i årsskriftet. Om det ikke blir samme år på grunn prioritering kommer det i neste årsskrift.

Laget har også i år mottatt gaver, samt kulturmidler fra Klæbu Kommune. Klæbu Kommune bevilger også penger til fotobevaringa over kulturbudsjettet.

Klæbu Historielag retter en varm takk til Kulturadministrasjonen og bibliotekarene for godt samarbeid.

Ellers vil vi få takke alle som har gitt oss økonomisk støtte, her må nevnes Klæbu Kommune, Klæbu Sparebank samt alle våre annonsører.

STØTT OSS!!

Ui ønsker deg velkommen som historielagsmedlem.

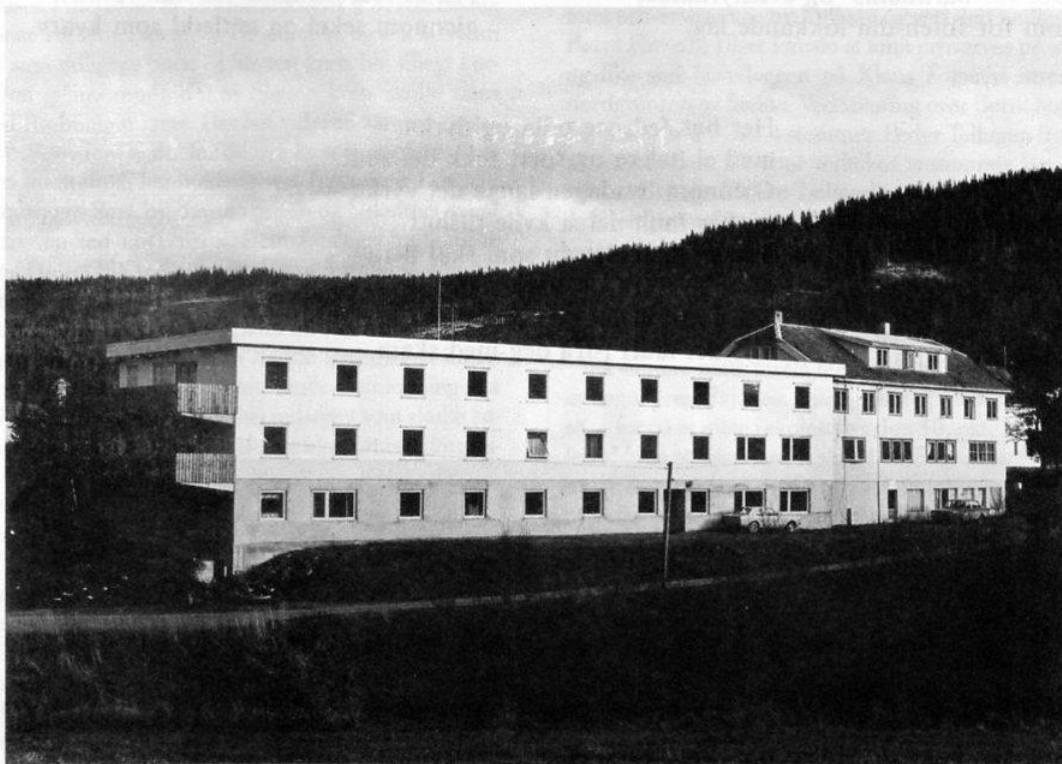
Lars L. Forseth sen.
formann

KLÆBU HISTORIELAG

ÅRSSKRIFT 1987

Innhold:

Ola Ulstad:	Såg du bygda	s. 4
Lars Braa:	50 år siden Lysklett og Tulluan skoler ble bygd . . .	s. 5
Alfred Løvset:	Lasskjøring med hest i gamle dager	s. 7
Per Ulseth:	Ståggåveien – gammel vei i ny utgave	s. 8
Kristian Engan:	Historikk vedrørende offentlige veger i Klæbu	s. 10
Annonse i Adresseavisen:	Klæbo Skoleseminarium	s. 11
Tor E. Røsaak:	En gammel skoleglobus i Klæbu Bygdemuseum . . .	s. 11
Per Ulseth:	Klæbu prestegårds skog herjet av brann	s. 13
Husmannen i Sjøbygden:	Ha dokker forre over Stæggen.....?	s. 14
Lars Roan:	Brungmarkas gamle protokoller	s. 16
Ingebjørg Forsberg Edmark:	«Vaadedrab» i Bjørklia den 1. juni 1818	s. 18
Ole Svaan:	Gubben på Lappen	s. 20
Ole Svaan:	Fornminner i Klæbu	s. 21
Kåre Forbord:	Ekstrakt utskrift av Klæbu bygdekommisjons- protokoll 1795	s. 24
Lars Svaan:	Fra Trondheim til Ørkedalen og tilbake igjen	s. 26
	Litt om bidragsyterne	s. 31

Selli Rekonvalesentehjem ligger i Klæbu sentrum, nord for kirka, og er tuftet blant vikingegraver i omegn Strøket. Se artikkelen om Fornminne i Klæbu.

Forside:

Svean bro, åpnet 1925. Tegning av Unni Woldvik, 1987.

Bakside:

Tekst Per Ulseth

SÅG DU BYGDA.

Eit bygdekvad av Ola Ulstad

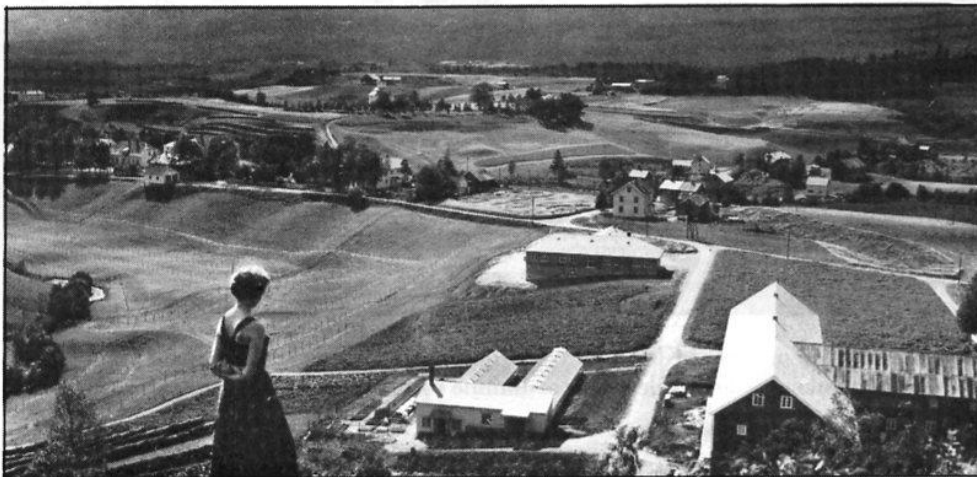
Såg du bygda i solrike dagar,
såg du bygda i snøstorm og fokk.
Såg du bygda med blømande hagar
ell' ein haustdag i regnvær og rokk.
Alltid tok du ho inn i ditt hjata
og du kjende deg glad, ho er mi.
Du bar draumane ljose og bjarte
for den bygda som berre var di.

Såg du bygda når åkrane grødde —
hørde susen i mergtunge aks.
Og når kveldssola gåverik strødde
av sitt gull over alt det som vaks.
Ja, da kjende du vakrare kan det
ikkje seiast enn synet du såg.
Det var barndoms- og eventyrlandet
som for foten din lokkande låg.

Her ligg heimar og grønkende grender
vakse fram gjennom bolk etter bolk.
Kvar du blikket mot synsranda vender
ser du arv ifrå annsame folk.
Og når bygda i kveldstilla kviler
under himlar som nyss sto i brann,
ser du Nidelva ligg der å smiler
som eit gyllent og blenkjande band.

Når du trøyt rusle heim ifrå skogen
langs med stier og skinnande svad.
Når du vende di mold under plogen —
alltid var du så lykkeleg — glad
for den plassen som her deg var vunnen
for den heimstaden du fekk i arv.
Frå di fedrehand var han runnen
gjennom sekel og ættledd som kvarv.

Her har fedrene odla og dyrka,
med ei hakke og spett fekk dei rudt.
Gjennom livsdagen lange dei vyrka —
og her fann dei si kvile tilslutt.
Frå i dag er det du som skal bera
dette livsverket vidare fram.
Sjå da til at du gjer det med æra.
Gje det aldri i-frå deg med skam.

50 år siden Lysklett og Tulluan skoler ble bygd

Lars Braa

– En kulturhistorisk begivenhet gikk egentlig hus forbi i forbindelse med at Lysklett og Tulluan skole ble tatt i bruk på høstparten i 1936.

– Det var et betydelig løft for en liten kommune å realisere slike byggeprosjekter, og protokollen fra Klæbu kommunestyre gir en klar forståelse av at det ikke var så lett å reise den nødvendige kapital på rundt kr 90.000,-.

– Det var heller ikke bare å sette i gang og bygge skoler hvor som helst, til det var det for mange meninger. Den såkalte kretsreguleringssaken ble diskutert i mange år før endelig vedtak ble fattet, og med den hvor de nye skolehus skulle ligge.

Regulering av skolekretsene

På skolestyremøtet den 19. juni 1929 foreslo Arnt Gundersen og O. Halset, i medhold av landskolelovens § 3, regulering av skolekretsene Forseth, Sletten og Rønningen, og slik at Svean og Løkaunet som tidligere hørte til Sletten krets ble tillagt Forseth krets. Den gjenværende del av Sletten krets skulle slås sammen med Rønningen krets. Det het videre i samme protokoll: «Det foreslås videre at det for de nye kretser oppføres skoler i kretsens midtpunkt, henholdsvis ved Tulluan og Lysklett. Tulluan skole bygges først, og barna i Svean og Løkaunet søker denne så snart den kan taes i bruk». Dette forslaget fra herrerne Gundersen og Halset ble vedtatt med 6 mot 3 stemmer, og det skulle vise seg å være et viktig vedtak. Vedtaket i skolestyret var imidlertid ikke bindende. Den gang som nå var det viktig med en såkalt «høring», og samtlige som hadde stemmerett innen kretsene Forseth, Rønningen og Sletten skulle få anledning til å uttale seg. Til syvende og sist var det herredstyret som skulle fatte det endelige vedtak, ettersom betydelige økonomiske forpliktelser fulgte med.

Argumentasjonen for den nye kretsinnstillingen og bygging av de nye skolene (Sjøen skole skulle fortsette som før) var særdeles grundig, noe som følgende gir et godt inntrykk av: «Avstanden fra Løkaunet til Nideng nordre er 9145 m. Til de lengst bortliggende bosteder vil det altså bli 4573 m. skolevei. Den nuværende Forseth krets (Lettingvold – Nideng) er 7990 m. lang. Den foreslåtte nye krets vil således bli 1155 m. lenger, dvs. skoleveien til en skole i midtpunktet blir 578 m. lenger. Til sammenligning anføres at avstandene fra Løkaunet til Sletten skole og Klæbu kommunelokale, hvor barna i Løkaunet nu søker skolen, er henh.v. 4025 og 4525 m. Ved å søke den nye skolen på Tulluan vil altså barna i Løkaunet komme til å få 48 m. lengere skolevei enn de nu har»(!)

Litt senere på året ble reguleringssaken behandlet på nytt, og etter forslag fra sogneprest Skjånes ble følgende vedtak enstemmig vedtatt: «Der nedsettes en komite på 5 medlemmer til å utrede spørsmålet om kretsregulering og bygging av nye skolehus i Klæbu.» Og komiteen fikk følgende sammensetning: H. Johnsen, O. Bromstad, H. Grendstadbakk, A. Skjånes og G. Overvik. Denne komite kom med en grundig utredning med i alt 5

alternativer som ble lagt fram for kretsene til uttalelse og avstemning.

Alternativ IV, som opprinnelig ble fremsatt som forslag av herrerne Gundersen og Halset, sto sterkt fra begynnelsen av. På et herredsstyremøte den 17. april –35 hvor kretsreguleringssaken ble tatt opp, framsatte Peder Storsve skolestyrets forslag, hvor det het: «Sletten krets – unntatt Svean og Løkaunet, slås sammen med Rønningen krets med skolested på Lysklettflåtten. Svean og Løkaunet slås sammen med Forseth krets med skolested på Tulluan. (I nærheten til grusveien til midtre Tulluan).» Dette forslaget ble vedtatt med 9 mot 3 stemmer.

Det ble nå fortgang i saken etter at både fylkesskolestyret og fylkesmannen hadde godkjent både planene for kretsreguleringen og bygging av de nye skolehus.

Valg av skoletomter og byggekomite

På herredstyremøte den 21. juni –35 ble spørsmålet om tomt til skolehus tatt opp til behandling, og protokollen fra dette møtet lyder slik: «Bernt Forseth, Forseth fremsatte forslag om at tomt erhverves paa ytre Tulluan og ved den nedlagte hovedveg. Bernt Forseth, Ulset foreslo at tomt erhverves på vestsiden av – og like ved hovedvegen på Klaus Forseths utmark og langs nordgrensen av denne. Ved votering over Bernt Forseths forslag falt dette med 7 mot 4 stemmer. Peder Tellugen fratradte under avstemningen. Deretter vedtokes enstemmig Bernt Forseths – Ulsets forslag. Videre behandles plassering for en skole på Lysklettflåtten. Man hadde her valget mellom en tomt på hovedveiens nordøstre side og en på veiens sydvestre side. Begge tomter er beliggende på gården Lysklett nordres innmark. Enstemmig besluttet å erhverve sistnevnte tomt for skolen på hovedveiens syd-vestside.»

På samme møte forelå tegninger til nye skolehus, utarbeidet av sogneprest Skjånes. Disse måtte oppfattes som en slags skisse, – for på et møte i skolestyret den 10. okt. 1934 går det imidlertid fram at tegninger til skolehus var innhentet av arkitekt Flå. Det ble gjort vedtak om å godkjenne Flås tegninger, mot den eneste forandring at altanen skulle sløyfes for begge skolebyggene. For sitt arbeide fikk Flå utbetalt kr. 225,- fra kommunekassen, og med beskjed om at han var å oppfatte som ferdig med sitt oppdrag.

Senere skulle det vise seg at en annen arkitekt kom inn i bildet, nemlig arkitekt Vold fra Malvik – uvisst av hvilken grunn. Det er det i hvertfall ingen protokoll som gir uttrykk for. Det er arkitekt Vold som har signert alle tegninger til skolehusene, og det var også han som var tilstede under innvielsesseremoniene. For å få ytterligere fortgang i sakene, måtte det velges byggekomite. Den skulle bestå av 5 medlemmer, og den fikk følgende sammenslutning: E. Høiaas, P. Tellugen, A. Skjånes, H. Fosseide og Bernt Forseth – Ulseth med sistnevnte som formann.

Finansiering

Mens byggekomiteen la sine planer, var de bevilgende myndigheter opptatt med å få finansiert prosjektene. Det skulle vise seg å by på visse problemer, noe som ikke var til å undres over.

Dette var midt i 30 årene, og økonomien i de fleste kommuner var heller dårlig. På herrestyremøte den 15/7-35 ble formannskapet bemyndiget til å oppta de nødvendige lån, – inntil kr 35.000,-. Samme dag hadde formannskapet konferanse med herr Dragsten i Klæbu Sparebank for om mulig å få lånt de nødvendige midler. Det måtte imidlertid banken si nei til. Deretter ble ordføreren pålagt å gjøre henvendelse til Komunalbanken for låneopptak, og som det står: «Og i tilfelle på hvilke betingelser.» Ordføreren ble også pålagt å undersøke med banker i Trondheim.

Det synes som samtlige forsøk på å få lånt penger til akseptable betingelser strandet, inntil herrerne Arnt og Lars Lysklett la fram et tilbud på et lån – stort kr 30.000,- på bestemte vilkår med hensyn til avdragstid, rentesats, garantier osv. Som garantier for lånet skulle kommunen stille stats- og fylkesbidrag til skolebyggene, likeså Klæbu kommunelokale og kirkstallen. Dette godtok herredstyret den 27. april 1936.

Foruten dette lånet hadde kommunen egne midler, bl.a. fondsmidler som var øremerket for skolehus i tillegg til reguleringsfondet. Pr. 15/4-35 utgjorde disse to postene kr 32.061,78. Arbeidet med å fullføre skolebyggene kunne nå settes i gang.

Utlysning av byggearbeidene

Det går ikke direkte frem av noen protokoll at arbeidet med skolehusene ble lyst ut på anbud, – det står bare at byggmester Paul Nordbotten fra Melhus ble antatt som byggmester for begge skolene. Arbeidene kom i gang i månedskiftet april/mai, og allerede den 23. september samme år kunne begge skolene tas i bruk.

Johannes Nordbotten, sønn av byggmesteren, var med i arbeidet som 20 åring, og han kan fortelle at på hver skole var det et arbeidslag på 6 mann. Paul Nordbotten holdt for det meste til på Lysklett, og både han og arbeidslaget forøvrig bodde hos Bernt Forseth på Ulseth.

På Tulluan var det Per Rimolsrønning som hadde ansvaret. Han var også fra Melhus, og bodde hos Peder Tulluan sammen med arbeidslaget sitt.

Tulluan skole.

Innvielse av skolene

Den offisielle innvielsen av Lysklett og Tulluan skole fant sted den 28. desember. Det hele startet på Lysklett med middag for ca. 100 gjester og fortsatte på Tulluan med kaffe. Johannes Nordbotten var en av gjestene og han forteller at de satt hele 7 timer til bords under middagen!

Iflg. referat i «Nidaros» går det bl.a. fram at ordfører Forseth, byggekomiteens formann, åpnet høytidelighetene, og ga en kort orientering om arbeidets gang. Han retter en hjertelig takk til alle som hadde hjulpet til, og uttalte bl.a. ønsket om at de nye bygninger måtte bli til gagn og nytte for de kommende slekter.

Varaordfører Overvik mottok skolene på kommunens vegne, og takket alle for stort og uegennyttig arbeide. Han overleverte skolene til Klæbu skolestyre med ønske om at de måtte bli til glede og signing for barn, lærere og hele bygda.

Sokneprest Skjånes, skolestyrets formann, takket herredstyret for positiv innstilling til saken, – i form av offervilje og et ønske om å bygge så godt som overhodet mulig.

Til stede på innvielsesfesten var også fylkesmann Klingenberg, fylkesskolesjef Kjøsnesvåg og skoledirektør Todal. Skoledirektøren takket i valgte ord for det betydelige løft Klæbu hadde tatt i en vanskelig tid, og understreket spesielt at Klæbu nå ville fremstå som et eksempel til etterfølgelse for andre bygder.

Etter den offisielle del av programmet ble det gitt omvisning for alle interesserte. I første rekke var det de vakre dekorasjonene på veggene som samlet oppmerksomhet, utført av kunstmaleren Hegle. Det var skildringer av arbeidsliv og dyreliv i Klæbu, – samt plankekjøring fra Hyttfossen til byen, og brusende turer på Tullusmyrene. Alt dette ga skolestuene en mer levende ramme og et viktig bidrag til undervisningen.

Med diverse etterarbeid og bygging av skur på hver skole, kom den samlede kostnad på ca. 90.000,- kr. Det var mange penger, men de fleste var sikkert enige i at en hadde fått mye igjen for pengene.

Lysklett skole.

Lasskjøring med hest i gamle dager

Alfred Løvset

Undertegnede som tjente som dreng på Mittre Stokke i Melhus var med og kjøre slipert fra høsten 1916-21. Det var jo for det meste kjøring hele vinteren, men også om sommeren mellom onnene. Vi kjørte med fire hester, delvis med fem. Når vi hadde en unghest som skulle temmes, brukte vi å ta den med en dag i blandt for å legge noen sliperter også på doningen. Det var jo for det meste husbon og jeg som kjørte, og vi hadde hver vår laushest. Det var tredelt skole i Aasen krets den gang, så sønnene Klaus og Ole var med å kjørte når faren ikke alltid hadde tid. Jeg var 14½ år om høsten 1916, Klaus var 12 og Ole 10 år. Vi var jo igrunnen bare guttonger, men så var det jo bare en vendings vei, så det gikk bra. Men det ble jo med åra noen hendinger som må tas med her. Vi gutter hadde jo liten greie på hvor godt sledeføret var hver dag. Først skifter fort vintersdag. Så når jeg spurte husbon hvor mye vi skulle lesse svarte han; «Dere møter selbyggen som holder til på Brøttem. Tell sliperterne på ett lass hos dem, så legger du på to mere.» Men så hadde vi også gilde hester på Stokke. Sommers dag kjørte vi for det meste tørr slipert fra Brøttemlandet ved Selbusjøen, om vinteren for det meste rå nyskåret slipert fra Grendstadlandet. Vinters dag kjørte vi toreipes over «Ståggån» for å korte av på veilengda. Ja, «Ståggån» var styggbratt den tid så vi måtte av med vadmeststrøya da. Det var en Brobakk som holdt til der og skar furutømmer som lå i sjøen. Dette tømmeret var vel en flåte fra skoger i nærheten, eller kanskje det kom fra Selbu? Det lå også store stabler med slipert som sikkert var fløtt fra Selbu nede ved strandkanten. Husker vi måtte hugge opp botnfloene med øks og spett. Husker ikke årstallet på en barfrostvinter. Da kjørte vi med vogner hele vinteren. Den tid var det to spor etter vognhjula. Og komme utenom disse risikerte vi å havne i vei-grøfta. Det var laget noen møteplasser, men det var langt mellom disse. En dag på Hyttmyra lå et lass vellet i grøfta med en vognarm avbrutt og en arm sto rett til værs. Klaus brukte å kjøre først når ikke faren var med. Men hesten han kjørte ble redd dette synet i grøfta og ville ikke forbi. Da hengte jeg vadmelsjakk mi over hestehodet og leide den forbi. Jeg hadde vel en viss trening da vi drev mye med slakt og bykjøring på Løvset. Husker en episode fra Sjøla. Vi gikk ved siden av lasset i alle bakker. Kommet opp på høyeste Sjøla skulle husbon hoppe opp på lasset, men hesten gikk i vei med det samme, og mannen datt ned og bakhjulet på vogna gikk over ene skuldra. Den gikk av ledd, og mannen ynket seg men satte seg på og kjørte. Kommet ned til Stokke ble det ringt etter doktor Møller på Melhus, men han greide ikke å få skuldra i ledd. Så ble det ringt til en ledd-doktor Garberg i Orkdal. Husbon var en hard-kar. Jeg husker han kjørte en karjol selv de fire milene til Orkdal, hvor han fikk hjelp. Når han kom hjem fortalte han en historie om den Garbergen. Det kom to menn kjørende til ledd-doktor Garberg. På sleden lå en hest med koden ute av ledd. Mennene mente det hastet, men Garberg ba karene gå inn og varme seg. Om ei lita stund kom Garbergen inn. Ja, nå står begge hestene på stallen sa han. Han ville ikke akkurat vise frem sine kunster.

Etter at Brobakk flyttet til Heimdal ble det mindre med slippertkjøring. Desuten begynte svensken Larson fra Heimdal å kjøre slipert med en liten Fordbil. Larson var harm over alle grindene fra Heimdal til Brøttem. Det var visst ti grinder på strekningen. Men det ble ikke slutt på kjøringen for det. Vi kjørte pæletømmer fra Tulluan til Lademoen. Det meste var tolv-

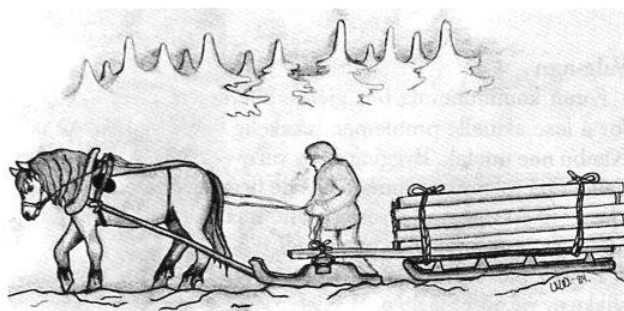
metringer, men det var også en god del attenmetringer. Vi lesset to tolvmetringer, på doningen, men bare en attenmetring. Rota på attenmetringene fylt ut på bukken. Og i de skarpe svingene som var den gang måtte vi løyse toppen på stokken fra doningen og legge den opp på rekverket for å klare svingen. Det verste var å kjøre gjennom byen med disse lassa. Det var jo bart lange stykker, bare gatestein (men vi hadde jo hester!) Og så var det byguttene som hengte seg på bak på toppene som lå og slamret. Men det gikk visst bra, vi hørte ikke annet.

Husker også Gudbrand og John Hyttsagen. Gudbrand var en trofast slippertkjører med to små hester, en brun og en broket. John bodde den gang i Fosshodet nede ved Fjæremfossen. Han hadde en brun og en blakk hoppe. Han tok det rolige for det lå som regel et opplag med slipert ved Tanemskrysset. Jeg nevnte tidligere i denne artikkel at vi hadde gilde hester på Stokke. En av dem var «Storinn». En stor og kraftig vallak innkjøpt fra dyrlege Hans Gaare på Røros.

Vi brukte forspann opp fra Grendstadlandet når det var tungført. En dag vi gutter kjørte snødde det ikke med måte. Det lavet ned som en sier. Vi drev og lesste og kjørte fram lassa i tur og orden og la høy foran hver hest. «Storinn» sto først for tur. Hesten vart antagelig matlaus og la i vei opp mot veien. Nå var det imidlertid kommet ca. en halv meter nysnø. Jeg sprang etter lasset for å stoppe hesten, men klarte ikke i djupsnøen å nå hesten før vi var nærmest oppe på veien. Men da lå det også en halv meter snø oppå lasset. Så da hadde vi plogvei opp med det samme. Denne hesten holdt seg alltid tynn, så mannen solgte den til en nabo på Leinstrand. Mannen likte ikke tyne hester. Så var det «Litjbrun» som alltid gikk som laushest og var også en meget god tryggest. (Treplater under hver fot bundet fast med reimer). Den drog på alderen og var full av erfaring. Når vi laget sørpe* til hestene rygget de tilbake i spilltauet. Når vi var vel ute av stallen tok den gapet fullt av sørpe og slapp den ned i framstallen, til krubba var tom. Dette ble vi vant med så det måtte dobbelt mjølrasjon på gammelbrunens sørpe. Vi undte den det godt. I dag brukes støpte sliperter i jernbanespolet.

Ja, dette er en beretning om lasskjøring for ca 70 år siden.

* Sørpe er en blanding av halmhakk, bygg/havre-mjøl og vann.

Ståggåveien – gammel vei i ny utgave

Per Ulseth

Den gamle ferdselsveien fra Trondheim gjennom Strinda og Klæbu over «Ståggån» til Teigen var i flg. en uttalelse fra 1859, – «en høist besværlig Transportvei, da den foruten at have en slet Veibund er opfyldt av steile Bakker» –.

Den bærer altså navnet med rette. Gammelveien over Ståggån var så bratt at en trygt kan si at biltrafikk var utelukket. Under spesielt gunstige forhold var det nok noen som kom opp, selv fra nordre side, som var brattest, men det var i såfall noe som folk snakket om i lang tid etterpå. Ståggåveien som er ca. 3 km lang er knyttet til fylkesvei 885 ved Eidstutroa i Klæbu, går gjennom et skar i fjellet, og tilkobles fylkesvei 926 i nærheten av Grendstad ved Selbusjøen.

Det er antagelig ingen som med sikkerhet kan si når denne veien ble bygget. Kanskje var det sau og geit som først oppdaget traséen. Det vi med sikkerhet vet er at det var en viktig ferdselsåre så tidlig som på midten av 1700-tallet. Vi vet også at den i tidligere tider var benyttet av selbygger i forbindelse med transport av kværnstein. Steinen ble raktet utover Selbu-sjøen og videre over Ståggån til Trondheim.

Vi tenker også på forbindelsen mellom Klæbu og Selbu den tida det gikk båtute på Selbusjøen. Nesten all trafikk mellom det som i daglig tale kalles Sjøbygda og bygdasenteret foregikk over Ståggån, så for lokalsamfunnet var det en viktig ferdselsåre.

Ståggåveien hadde status som offentlig vei helt fram til 1962. Den var da i så dårlig forfatning at ingen lenger ville ta ansvaret for trafikken der, og den ble etter henstilling fra vegsjefen nedlagt som offentlig vei, – og overlatt til bruk for interesserte. Interesserte var det mange av, og spesielt om vinteren ble det problemer når veien ikke lenger ble brøytet. Mange av beboerne ved Selbusjøen har sin arbeidsplass i midtbygda, og når veien om Brøttem og Hyttfossen for mange ble opp til 7 kilometer lenger enn over Ståggån, kan en godt forstå at det oppleves som problematisk.

Det går mange historier om vanskelighetene med å komme fram over Ståggån, spesielt på vinters tid når det i «Brattståggån» var speilblank is etter veien og loddrett fjellvegg på begge sider. Vi vet om folk som var kommet nesten til topps før de måtte gi opp. Det var ingen som hadde strøplikt der, nei. Og da er det klart at det følte som en strafferunde å måtte snu å gå åtte kilometer ekstra for å komme hjem.

Postbudet hadde også sin rute over Ståggån. Oluf Storvold som var bud brukte alltid spark om vinteren. En dag han kom fram til Grendstad hadde han følgende kommentar: «No ha' dæm satt nye trinn i Ståggån, så no e' de' ingen sak lenger.» Vi får tro det var veivokteren som hadde vært der med hakka og laga trinn i isen.

Valg-agn

Foran kommunevalg blir gjerne interessen hos politikerne, for å løse aktuelle problemer, påtakelig stor. I så måte er ikke Klæbu noe unntak. Bygging av ny vei over Ståggån var en gjenganger på valgprogrammene hos de fleste politiske partier. Det var vel til en viss grad alvorlig ment, men det medførte bare så alt for store økonomiske uttellingener.

I 1977 ble Vegvesenet forespurrt om det kunne planlegge og stikke ny vei over Ståggån. Vegsjefen var usikker på når prosjektet

kunne prioriteres, og det kom heller aldri på prioritert plass hos ham. Det ble likevel den gangen foretatt en befaring i området av folk fra planavdelingen på vegkontoret, sammen med ordføreren i Klæbu. De ble da enige om at den beste løsningen var å gå med tunnel gjennom fjellet. Kommunen mottok også et kostnadsoverslag fra Vegvesenet. Det lød på ca. 8 millioner kroner. Kommunen så det da som urealistisk å få prosjektet realisert.

I kommunal regi

Først i 1983 ble det ny fart i planene. Herredsskogmester Kjell Nygård ble forespurrt om han, sammen med sine folk, kunne utarbeide planer for utbedring av veien med tanke på å senke terrenget på toppen, i stedet for å slå tunnel gjennom fjellet. Nygård kunne etter kort tid legge fram forslag til ny veitrasé, og da med henblikk på å senke terrenget på toppen med åtte til ti meter. Nygårds planer ble vedtatt med bare små forandringer. Alt arbeid ble satt bort til firma K. Brende A/S. Avtalen med Brende var på to års byggetid, da han fortrinnsvis ville benytte dette som vinterarbeide.

Høsten 1986 ble Ståggåveien i ny utgave igjen åpnet for trafikk.

30.000 m³ fjell er sprengt bort og benyttet til en svær fylling. Det viste seg forøvrig at fjellet var av så dårlig kvalitet at det ville medføre en enorm fordyrelse å gå med tunnel. Tunnelalternativet ville uten tvil gitt en vei med bedre standard, men når valget står mellom ingen vei, eller en vei med både litt stigning og en kurve som er litt for krapp, er det lett å velge.

Det var ordfører i Klæbu, Ivar Myhre, som åpnet veien for allminnelig ferdsel den 9. september 1986. Mange klæbygger var møtt fram for å overvære høytideligheten, og det var tydelig at folk fra sjøbygda var i ekstra godt humør. Vegparsellen som er ca. 3 km lang har en kjørebredde på 5,5 m. Nordre side har en stigning på det bratteste som tilsvarer 1:10, mens det på sørsida er 1:12. Veien har en skarp sving med radius på 30 m.

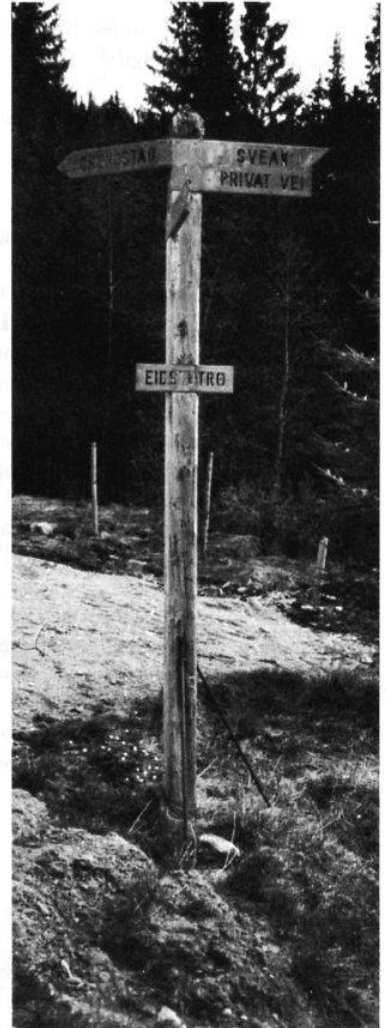
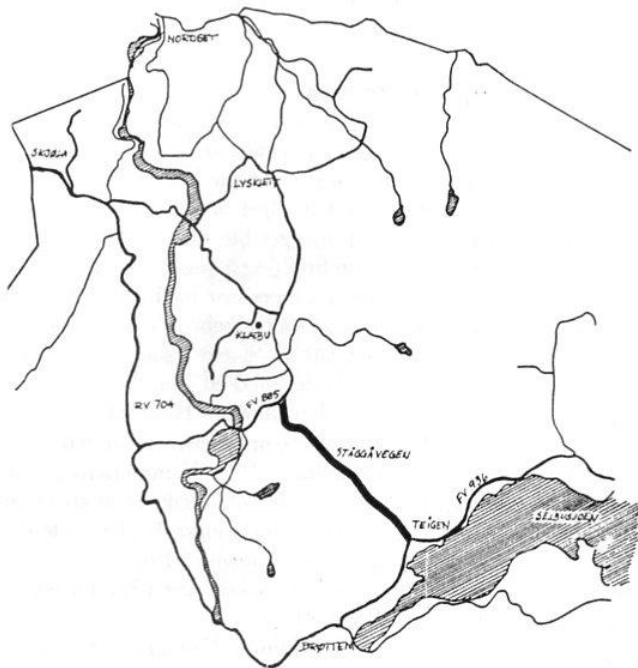
Veien har kostet 4,8 millioner kroner. Om dette er dyrt eller billig er det vanskelig å ha noen formening om, men en ting det vet vi med sikkerhet, bygdafolket er glad for nyveien. Kjell Nygård som har hatt ansvaret for både planlegging, prosjektering og byggeledelse, har etter vår mening gjort en god jobb.

Ordfører Myhre åpner Ståggåveien, 9. sept. 1986.

Gammelveien opp mot «Torshøyde» er fremdeles urørt.

Skilting av gammelvegen over Ståggån, og ned Bergdalen.

Ståggåveien i ny utgave.

Historikk vedrørende offentlige veger i Klæbu

Redegjørelse av Kristian Engan

Når det gjelder historikk omkring offentlige veger i Klæbu skal jeg med støtte i det kildemateriale som foreligger ved vegvesenets arkiver få gi en del konkrete opplysninger om følgende 3 veger:

Heimdal – Brøttem (Innen Klæbu: Sjøla – Brøttem)

Trondheim – Haugdal (Innen Klæbu: Amundsbru-Haugdal)

Tanem – Hesttrø (Den eldre betegnelse: Tanemsmo – Klæbu blindeskole)

Heimdal – Brøttem:

Denne vegen ble sammenhengende opparbeidet i årene 1874-1879.

Ifølge Joh. Skougaards bok: DET NORSKE VEIVÆSENS HISTORIE for tidsrommet 1820-1896, ble vegen Heimdal – Brøttem i sin helhet opparbeidet med bidrag av statsmidler. Den totale opparbeidelseskostnad etter planen av 1863 lød på kr 162 800,-. Videre er opplyst at det tidligere av private midler var opparbeidet en tarvelig veg mellom Moen og Brøttem og at vedkommende eiere oppkrevet bompenger for avbenyttelsen. Eierne forlangte kr 20 000,- for avståelse av vegen. Dette forlangende ble godtatt av amtsformanskabet i 1876 som samtidig vedtok å utrede ¼ del av omkostningene med istandsetting av vegstrekningen Moen-Brøttem.

I 1920 ble av Stortinget bevilget kr 30 000,- til utbedring av vegen Heimdal – Brøttem. I 1922 samtykket Stortinget i at vegen også ble utbedret for midler, forskottet av distriktet.

Spesielt av hensyn til transporter i forbindelse med kraftutbyggingen og trelastvirksomheten i distriktet ble det i 1923 utarbeidet plan for en gjennomgående forsterkning av vegen med bruene mellom Heimdal og Brøttem. Overslaget lød den gang på kr 438 000,- for 17 740 m lengde. Overslaget ble senere høynet til kr 510 000,-. Det ble vedtatt at Trondheims Elektrisitetsverk m.fl. skulle utrede i alt kr 300 000 til veganlegget. Over Statsvegbudsjettet ble så bevilget kr 210 000,- mot distriktsbidrag ½ del. Ifølge planen var vegen forutsatt utvidet til minimum 4,0 m kjørebredde. Vegdekke dels av steinlag og grus, dels bare grus. Byggetid 1924-1933.

Strekningen Heimdal – Moen ble opptatt som riksveg fra 1. juli 1931 og Moen – Brøttem fra 1. juli 1934.

Foruten ombygging av mindre bruer på strekningen ble Trangfoss bru ombygget i 1932. Brua er utført som en innspent 3-ledds massiv bue i armert betong med teoretisk sp.v. = 27 m. Kjørebane er av armert betong med kjørebanebredde = 4,5 m. Største tillatte akseltrykk over brua er 10 tonn.

Den gamle brua over Trangfossen, som var en sprengverkkonstruksjon av tre, var et solid og pent utført håndtverksarbeid.

I samsvar med Norsk Vegplans intensjoner om bedret vegstandard som følge av trafikktviklingen ble riksvegen Heimdal – Brøttem utbedret og utstyrt med fast dekke. Dette arbeid pågikk periodevis i årene 1970-73.

Trondheim – Haugdal:

Ifølge Joh. Skougaard: DET NORSKE VEIVÆSENS HISTORIE, bind II, oppførte amtstinget i 1880 og 1882 vegen Amundsbru – Lysklett blant de prosjekter som det var ønskelig å få realisert av Statens vegvesen. Senere ble anlegget forlenget

til Klæbu blindeskole. Overslaget lød den gang på kr 69 000,- for en lengde av 5 370 m. Amtstinget vedtok i 1907 å yte ¼ del av omkostningene. Stortinget bevilget så i 1908 etter Kgl. prp. kr 12 000,- som påbegynnelsesbevilgning til anlegget. Sluttbevilgning ble gitt 1913. Vegen, som var ombygget etter planen i 1914, fikk en gjennomgående vegbredde 3,5 m. Hele anlegget Amundsbru – Klæbu blindeskole kostet kr 76 034,-.

Som følge av den raske trafikktvikling – med krav til bedre trasé og større bæreevne – ønsket kommunen å få hele fylkesvegstrekningen Amundsbru – Hesttrø utbedret. Anlegget ble derfor medtatt på fylkets prioritetsplan for fylkesveganlegg for perioden 1972-76, med kommuneandel 30% av anleggsgiftene samt alle utgiftene til grunn m.v. Parsellen Amundsbru – Hesttrø var ferdig utbedret og utstyrt med sammenhengende fast dekke i 1976.

Tanem – Hesttrø:

Det ble for distriktenes regning bygget bru over Nidelva i 1896. Brua kostet den gang kr 13 000,-. De tilstøtende vegomlegginger var bereknet å koste kr 27 900,- for en lengde av ca. 4 km. Amtstinget bevilget ¼ del i 1902 på betingelse av + statsbidrag. Veganlegget ble utført i årene 1905-1911. Gjennomgående kjørebredde på vegen var ca. 3,5 m.

Ny bru, benevnt Tanem bru, ble bygget i 1950. Brua ble bygget som en utkraget stålbjelkebru i 7 spenn med tredekke. Kjørebanebredden 3,5 m. Største tillatte akseltrykk over brua er 10 tonn. Brua utvidet med ett gangfelt i 1981.

Fylkesvegparcellen Tanem – Hesttrø ble oppført som utbedringsanlegg på fylkets prioritetsplan for fylkesveganlegg med førstegangsbevilgning i 1976. Kommunens andel var 30% av anleggskostnadene samt alle utgiftene til grunn m.v.

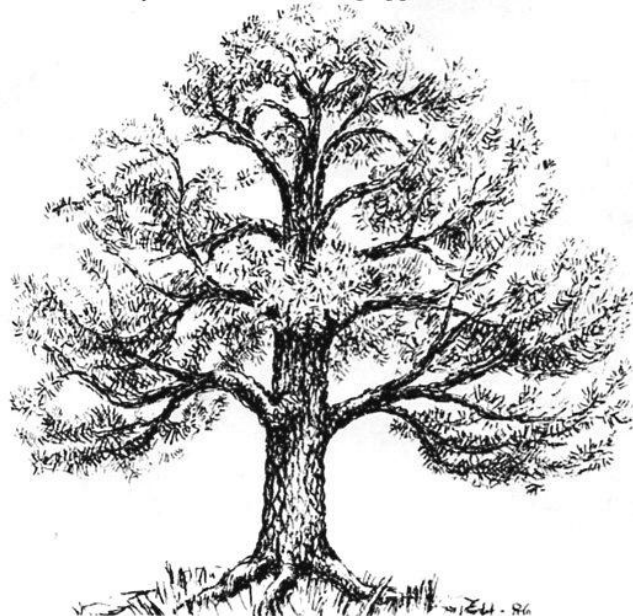
En vil her nevne at utbedringsarbeidet ble ferdig, og da med fast dekke på hele strekningen i 1983.

Videre ble følgende fylkesveger i Klæbu bygget eller utbedret i tiden 1950-60:

Parsellen Hyttefossen – Finnaunet, ferdig opparbeidet i 1951.

Parsellen Brøttem – Teigen – Bjørkli, ferdig opparbeidet i 1959.

Parsellen Lysklett – Devle, ferdig opparbeidet i 1960.

Klæbo Skoleseminarium

De som til næste Skoleaar ønsker at optages som Elever, maa anmelde dette til undertegnede inden Udgangen af Juni Maaaned og i Forbindelse hermed fremsende Døbe og Konfirmasjonsattest samt Attester fra Lærere eller andre, som maatte kunne give Vidnespyrd om deres Forhold, Evner og Kundskaber. De Anmeldte vil ved Optagelsesprøven, som begynder Onsdag den 15de August Kl. 9 Form., have at gjøre Rede for følgende Forkundskaber: Såmeget Kundskab i Religion og Bibelhistorie som en vel forberedt Konfirmant pleier at besidde: Ferdighed i Læsning, latinsk Haandskrift, de fire Regningsarter i benævnte og ubenævnte Tal, nogen Ferdighed i at skrive efter Diktat og skriftligt at gjengive en oplæst lettere Fortelling: Kjendskab til Sætningers Dele og Ordklasserne: Historie og Geografi (Fædrelandets Historie efter Læsebogens 2der Skolettrin, de gamle Verdensriger efter 3die Skolettrin, Geografi efter 1ste Skolettrin og 3die do. §§ 19-36).

Aldersgrensen dannes af det 17de og 24de Aar, fra hvilken Bestemmelse der dog i særegne Tilfælde kan gjøres Undtagel-

se. Legemssvaghed og Legemsfeil, der gjør uskikket til Lærergjerningen, udelukker fra Optagelse, det samme gjælder om fuldkommen Mangel paa musikalske Anlæg, saafremt den ikke opveies af mer end almindelig Dydighet i alle Retninger.

Samtlige Elever erholdes fri Bolig paa Seminariet. For Undervisningen betales intet. Som Bidrag til Lys og Ved samt til Lægetilsyn betales 12 Kroner om Aaret. Kost, Vask og Pleie erholdes for 24 Kroner om Maaneden. For Sommer og Juleferierne betaler kun de Elever, som i denne Tid opholder sig ved Anstalten. Betalingen, for hvilken Eleverne plikter at medbringe tilfredsstillende Sikkerhed, erlægges forskudsvis for hvert Kvartal.

Klæbo Skolelærerseminarium den 19de April 1877.
N. Aars.

Annonce i Adresseavisen.

En gammel skoleglobus i Klæbu Bygdemuseum

Av: Tor E. Røssaak

Den lille globusen i Klæbu Bygdemuseum er en ganske enkel og uanselig gjenstand. Den opprinnelige foten er kommet bort, men etter at globusen kom til museet i 1984, ble det laget en ny som gjør god tjeneste. Lars Bendikvold har laget ny fot på globusen. Ellers er globusen i god stand. Den kommer fra Forseth skole, som ble nedlagt i 1936, og har senere vært brukt i Tulluan skole.

Globusen har en omkrets på ca. 54 cm, som gir en diameter på vel 17 cm. Aksen er skrå og dreier i en bue av messing - en halvmeridian - som går fra nordpol til sydpol og er inndelt i grader fra 0 til 90 begge veier fra ekvator. Kula er av papp. Kartet har to hovedfarver: hav blått, land gulhvitt, og som vanlig på globuser er det limt på kula i segmenter: tolv segmenter som hvert dekker 30 lengdegrader og går fra 80° nord til 80° syd. Områdene nærmest polene dekket av runde polkalotter.

Noe årstall finnes ikke, men kartet i seg selv gir jo et visst utgangspunkt for datering, selv om det ikke blir mange detaljer med en såpass liten målestokk. La oss derfor se litt nærmere på dette. Det er forøvrig en tanke skjodesløst tegnet - se bare på kystkonturene av Norge, eller England!

Et pussig trekk er at Franz Josef's Land er nevnt («Fr. Jos. L.»), men ikke inntegnet! Denne øygruppen ble oppdaget i 1873 av en østerriksk polarekspedisjon som kom tilbake året etter. Dermed vet vi at globusen ihvertfall ikke kan være eldre enn 1874. I Afrika er de store sjøene kommet med, de viktigste var da også oppdaget allerede før 1860. Men Victoria-sjøen, her kalt med det lokale navn, «Ukerewe S.» (S = sjø), er enda nokså ufullkommen i formen, man kunne ha ventet det bedre

etter Stanleys befarings av sjøen i 1875. De to mindre sjøene lenger vest som er oppkalt etter Albert og Edward, er fremstilt som én sammenhengende sjø med navnet «Mwutan S.». Det ser ut til at også den lille Rukwa-sjøen i Tanzania, oppdaget 1880, er inntegnet, skjønt uten navn. Men Rudolf-sjøen i Etiopia, oppdaget i 1888, er ikke kommet med. Det er derimot hele Kongo-elva, og selv om den nedre del er mangelfullt tegnet, kan dette bare være gjort etter at Stanley hadde reist nedover hele elveløpet og kartlagt det i 1876/77. Før den tid var det bare utløpet som var inntegnet på kartene.

Man må regne med at det tar en viss tid før resultatene fra oppdagelsesreisene når ut til de ferdige kartene. Min konklusjon blir derfor at globusen antagelig er fra **noe etter 1880**, dog med det forbehold at undersøkelsen har vært langt fra grundig. (Jeg oppfordrer andre som er interessert i karthistorie til å korrigere meg!)

La oss nu se på den teksten som er trykt på globusen, litt sydvest for Australia, og hvilke opplysninger den gir:

JORDGLOBUS
Efter de nyeste og bedste Kilder.
Revideret af
A.E. ERIKSEN.
Udgivet efter offentlig Foranstaltning
ved
P.T. MALLINGS BOGHANDEL
Kristiania

A.E. Eriksen må være den kjente skolemann, rektor Andreas Emil Eriksen (1841-1913). Han var historiker, men noen nyutgaver av Geelmuydens lærebøker i geografi som han besørget i slutten av 1870-årene, viser at han hadde berøring også med dette faget.

Boktrykkeren Peter Tidemand **Malling** (1807 - 1878) startet sin bokhandel i Kristiania i 1839 og arbeidet den frem til en av landets ledende, etterhvert også med en betydelig forlagsvirksomhet. I 1873 ble Georg Kristian Johannesen **Parmann** (1838 - 1916) kompanjong i firmaet, senere eneinnhaver. Han engasjerte seg særlig i arbeidet med nye undervisningsmidler for skolene og var en foregangsmann på dette felt i Norge, bidro selv med idéer til nye læremidler og holdt foredrag med demonstrasjoner på lærermøter. Under Parmanns ledelse ble Mallings bokhandel den ledende skolemateriellforretning i Norge, kanskje i hele Norden, inntil firmaet gikk inn i 1899.

De tidligste annonser jeg har funnet fra P.T. Mallings Boghandel med omtale av globuser er fra juli 1875, da det tilbys «jord- og himmelglobes, relief-globes, tellurier og planetarier» samt mye annet skolemateriell. Den første helt sikre omtale av en globus av samme type som den i Klæbu, er i firmaets katalog fra 1877. Her finner vi i gruppen Historie og Geografi bl.a. oppført Norsk jordglobus (18 cmtrs Diameter), efter de nyeste og bedste Kilder, revidert av Kand.mag. A.E. Eriksen.

Paa sort poleret Træfod kr. 7,-
Med graderet Halvmeridian af Messing kr. 10,-
Med grad. Helmeridian, Høidekvadrant og Kompas kr. 22,-

En fotnote opplyser dessuten at denne spesielle globusen er «utgivet efter offentlig Foranstaltning», så det er ingen tvil om at vi her har samme type. Den kunne altså fåes i tre prisklasser, alt etter tilbehør og stativ. Klæbu-eksemplaret har halvmeridian men ikke høydekvadrant og kompass, og har følgelig kostet 10 kroner.

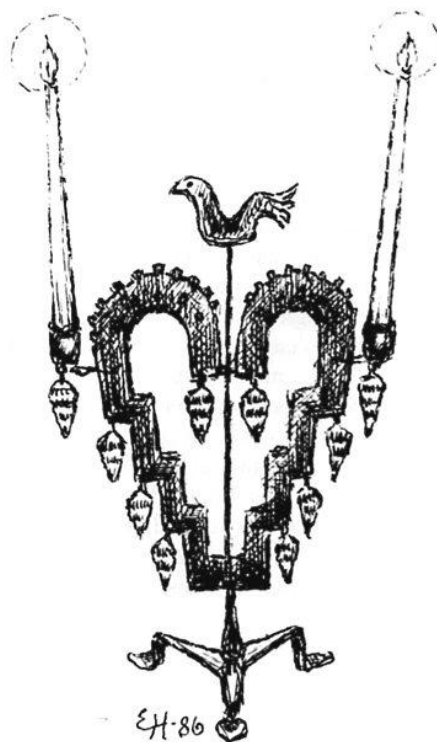
Siden den katalogen som er sitert ovenfor, er fra januar 1877, er det rimelig å anta at globusen har vært ferdig senest året før. Men denne første utgaven kan vanskelig ha hatt med en detalj

som Kongo-elva, slik som Klæbu-globusen har. Når vi vet at Mallings globus var i handelen i minst tyve år, er det jo også rimelig at kartet av og til måtte revideres. En registrering jeg har foretatt av gamle globuser i Norge har bragt for dagen adskillige av disse Malling-globusene, og de varierer litt i detaljene, selv om basiskartet er det samme. Avvikene gjør at hvert eksemplar må dateres individuelt, og får meg til å plassere Klæbu-globusen etter 1880.

Mallings globus er sikkert **den første norskspråklige globus**, men noe norsk produkt er den nok ikke. En tysk globus fra Berlin-firmaet **Ernst Schotte & Co.** - som jeg bare kjenner et par stykker av, hvorav én i museet i Lillesand - har en så slående likhet med den at en får mistanke om et felles opphav. En nærmere sammenligning viser at kartbildet er så godt som identisk, teksting og skrifttyper er de samme, likeledes det enkle, dreiede trestativ. Dermed er det klart at vår globus er en norskspråklig variant av Schotte-globusen, produsert av firmaet i Berlin og i realiteten bare solgt gjennom Mallings bokhandel.

Schotte & Co. var et velkjent firma med stor produksjon, også for eksport, ifølge en samtidig kilde laget de globuser på ikke mindre enn femten språk! I en innberetning som skoledirektør Bonnevie skrev etter en studietur til Tyskland i 1875 for å se på skolemateriell, heter det bl.a. om Schottes globuser at de «må anses som fuldt tilfredsstillende», selv om Reimers var enda bedre - og mye dyrere. Det store antall bevarte Schotte-globuser i Norge viser at de har vært mye brukt i skolen hos oss. (Nordafjeldske Skolemuseum i Trondheim har både en fin Reimer-gobus fra 1859 og en nyere Schotteglobus.) Og forhandleren av Schottes produkter i Norge var nettopp P.T. Mallings Boghandel, det fremgår indirekte men utvetydig av sistnevntes lagerkataloger fra 1880- og 90-årene.

Schotte leverte også tellurier, modeller som viser jorden (en miniglobus) og månen og dens gang rundt solen. Disse ble også solgt gjennom Mallings bokhandel og var omtrent enerådende i norske skoler, de billigste kostet 24 kroner. Mange slike tellurier finnes fremdeles rundt om, bl.a. er det ett i Meråker Bygdemuseum. Kanskje har de vært brukt også i skolen i Klæbu i gamle dager - kanskje eldre lesere husker et slikt apparat fra sine skoledager?

Klæbu prestegårds skog herjet av brann

Per Ulseth

— 200 mål avsvidd på et par timer

Slik skrev Adresseavisen en dag i juni måned for 54 år siden. Det er vel ikke mange av dem som bor på Finnmyra i dag som er klar over at området har vært herjet av brann, men kanskje er det noen som under opparbeidelse av sine hustomter har funnet tydelige merker etter brannen – uten at de har tenkt nærmere over det.

Gjennom de siste 50 åra har vi ofte, både i skrift og tale, vært minnet om varmsommeren 1930. Men at sommeren 1933 var usedvanlig nedbørsfattig, og at det var knusktørt i skog og mark allerede i april/mai, det har vi hørt adskillig mindre om.

Det er ikke så ofte at det her i Trøndelag er uår på grunn av for lite nedbør, men jeg kan huske brunsvidd jorder over alt. Særlig i Bratsberg var nesten alt gras avsvidd. Ole Bye drev den gangen nydyrking av sin eiendom Nybråten, et område som i dag eies av Jostein Selli.

En del røtter fra dyrkingsområdet var lagret i nærheten av det som i dag er Sagøys eiendom i Krokvegen, og det var der det begynte å brønne. Kåre Ulstad, som var en av de første som oppdaget varmen, kan fortelle at det var minst 14 dager etter at arbeidet med å brenne røtter var avsluttet, at ilden plutselig blusset opp. Det hadde ulmet i noe kvist og rask nede i den knusktørre jorda.

Varmen spredte seg svært hurtig. Den fikk rik næring i tørr kvist som lå igjen etter at det om vinteren var drevet hugst i området. Folk strømmet til fra alle deler av bygda, og det var etter en stund ca. 200 mann i arbeid med slukkingen.

Ole Haugum var brannsjef i Klæbu, og han hadde nok ingen enkel oppgave med å organisere slukningsarbeidet. Alt som fantes av slukningsutstyr i bygda var 2 brannsprøyter for manuell betjening.

En var stasjonert på Brøttem, og den andre på prestegården. Om begge var i bruk er usikkert, men vi vet i allefall at den som sto på Brøttem ble kjørt til brannstedet med lastebil. Brannsprøyten står i dag på Klæbu bygdemuseum.

Vann til slukningen måtte kjøres i stamper fra Nidelva. Det var utvilsomt noen hektiske timer for brannmannskapene før ilden var under kontroll.

På den andre siden av Finnmyra var det tett granskog. I følge Adresseavisen ble det der satt i gang med hugging av branngater for å hindre at ilden spredte seg. Det tok flere ganger fyr på den andre siden av branngaten, men brannmannskapene klarte likevel – på en nærmest mirakuløs måte – å forindre at ilden tok tak i storskogen.

Brannsprøyta oppbevares idag på Klæbu bygdemuseum.

Vi har snakket med flere som mener å huske hva som skjedde, og det er forskjellige meninger om hvorvidt situasjonen var så dramatisk som Adresseavisen skildrer den. Med tanke på omkringliggende bruk som hadde skogen tett inntil husene, kan en vel lett tenke seg hva som kunne ha skjedd hvis ilden hadde fått tak i den tette granskogen.

Den delen av prestegårdskogen som ble brannherjet var tidligere holdt for å være en av bygdas mest verdifulle skoger. Noen år tidligere var det besluttet at området skulle utpaseres til bureisningsbruk, og tømmerkogen var på grunn av det for det meste uthugget.

«Finmyra»

Karl Gundersen Nordal spådde i sin tid at både prestegårdsmarka og Nordal en gang i framtida skulle bestå av gater og veier med tilhørende boligbygging. Den spådommen er forlengst gått i oppfyllelse. Hele området er i dag preget av flotte eneboliger med velstelte hager, og kunne vel således med en viss rett vært døpt om til «Finmyra».

Slik ser Finmyra ut i dag.

«Ha dåkker forre over Stæggan...?»

Husmannen i Sjøbygden.

Itjnå e som det ha verre. Itj være, itj språke, itj bygda - itj háválln eingång. Kerr ha det verte tå aillt?

«Ha dåkker forre over Stæggan?» spol ein stakkalonge uti vei-åm her. Stæggan.... det må várrå det som vart at ætte dæm hålá tu Ståggåa å brukt stein te å øddlægg Brumyra, Torshøyde, Brattstæggån, Vinnsmyra - aillt neppå Korsmon. - Teikleiva vart ti for fler år sea å søgd át bakkåm. 'Snart kjæm dæm vel å tæ Næssnøyddin å fole deinn át Førsetdala. Itjnå får várrå som det ha verre.

«Ha dåkker forre....» sa 'n. -E d'itj mærkele, at når engkvart ska gjørrås om, så bli det te det kleinar. Sjå berre det her me skulgånga for æksæmpel: Husmanden gjekk i skula i Sjøbygden ainnankvar dag i snaue 7 år. I dag gjær d'itj áv det. Dæm lyt gå kvar dag ti storskule te dæm e langt borti 20. Men du gjær itj tru dæm lære sæ så pass som forskjæln på e subjækt å e objækt for det. «Ha dåkker....» sa 'n. -Det skulle verre hos Haua det. Han va skule i Sjøbygden på Husmanden si ti. Hainn slæft itj náinn frá sæ inna dæm kuinn låsså å skriv skikkele, å vesst kofffår ein «går på Hauainn» men, «kjæm att frá Hauåm.» - Det sto åggå tá Haua. Det vart itjnå tá å gå å spállå sæ hos hainnåm. Deinn som itj kuinn læksa fekk skrøft. Men va det einkvinn som itj va så frak, å det kanskje vart berre jeipen somti, så kuinn læm få kámmå uti kjøkene hass å sett ti gyngestola hinna Jonætta ei stynn. Det va otrule kerr det lánnå tá det.

Men Hauinn e bort, å Ståggån å Teikleiva e bort, å språke vårt e det snart bærrer klæsse me, når d'itj e náinn som hell justis ti skulstugguåm længer.

Men kelles ha det verte med hávvålla? Sea Husmanden sætt frá sæ labbhárva atta náva, ha det bærrer rægna. Utgalainn skull ha verre vøla, men itjnå bli gjort. Ein sett her på ve'kassa å gruve sæ for å gå så langt som bortåt slipsteina. Riva skull ha verre tinna å, men hæggklompen som Husmanden haft liggainn på tørk, får vesst legg der 'n legg. Kaillustrinn e 'n, å itjnå væks det. Hæle det át, så ráttne potteten. Ein sule vel opp på Mássåhauga i vinter. Det bli i allfall itj å sett å maul pottet.

Å uti val'n e det bærrer bissmin. 'N Reagan å 'n Gorbatsjov sett rætt itj på ve'kassa dæm, å syte å bærrer sæ for det rægne. Nei, det e karra som veit kerr háválln ska brukas te. Dæm hæle át me utgalåm sinn, slipe ljåa å heine skjurrå. Ein hørre itj om nå ainna kortje ti blaåm ell ti krystalmottakara. Dæm bánnå å styre som det va sist i val'n. Men i Sjøbygden sett Husmanden ti næstingskråggå å breinne ti ámma på juni. Å itjnå bli gjort, - itj så pass som ein kjørhæl ell ein sállåpinne.

Når 'n rættle tentje ætte: Kerr 'n ska med utgala te? - Stæng så itj kua å geita trampe ne' ákerlappen å fole ti sæ tá potteta å kárrabia.

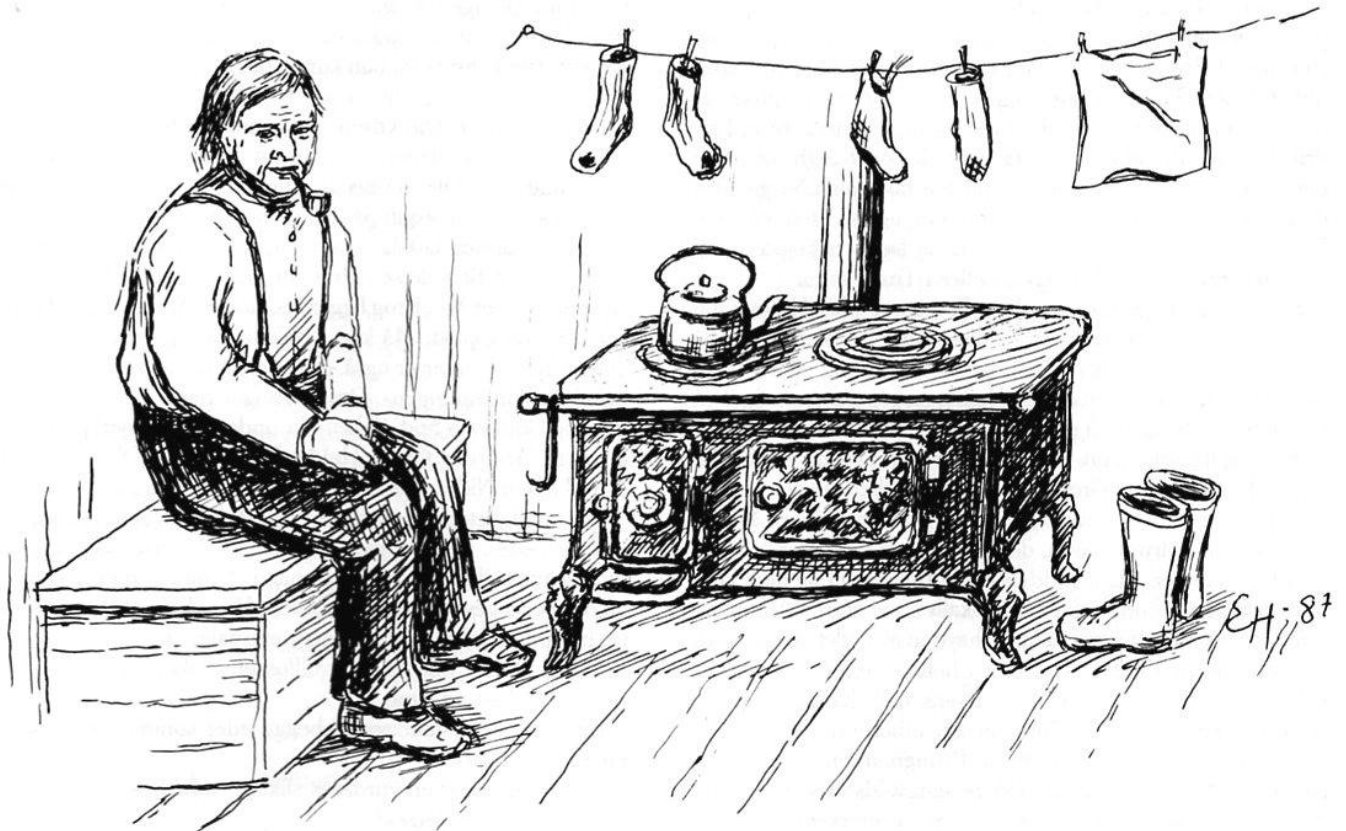
Men 'n Reagan å 'n Gorbatsjov káinn da'tj ha nå tráng te å fárrå å sætt opp utgala. Ker dæm gjær å fárrå å dákkå hos kvairinner ætte, dæm? Dæm má nå vel ha nøgda heim hos sæ sjøl å gå å tramp ti. Lik rætt så fær dæm å snákkå så det lyt jalas i dyra domma. Men det e vel om å gjørrå for dinn ein å sjå kelles dinn ainner fær át me' sett i áinnåm. Men læll, - det káinn itj várrå så mang máta å hypp potteten på, gjørrå kjæmmå ell fá te rukå. -Om 'n Reagan e lite te å fárrå å glán, så ska 'n kanskje hell 'n unnskylt. - for náinn jolbrukar ha 'n ailler verre. Da e

'n både hælssauar á flötur dinn ainner, vant som 'n e te á bruk skjurrua. Men om 'n Gorbatsjov skull finn på á lægg e hyll mer til bennilliám sinn einn 'n Reagan, så fær det bærre vág sæ. Slekt e itjná á hell på á kanæfflas om.

Husmanden like itj utgale milla fólk. På Mássáhauga ska det bli gjort næstinga for á hyll både kua á gjeita, sea kainn dæm fá gå ti skrinnsláttu i sámmár. Ná mer har itj Husmanden á stæng kortje ut ell inn. Det skull várrá husbonn da, for rættno kjæm 'n truainn á vil ha bøkseavgifta. –I ár ska 'n fá ta utgaln i stan.

Det e mærkele med fólk. Dæm sætt opp så mang slags utgala krenge sæ sjól somm. Klæ ut sæ på ná vis, for á gi skjænn tá á várrá ná dæm itj e, kjenn fólk som itj vil váttá tá dæm, itj kjenn fólk dæm kjenne. Dæm går gjænnom vala ti ny-kleám át keisera á står der á kope á spør: «Ha dákker forre over Stæggen?»

Husmanden i Sjøbygden
Håvválln: Tida mellom váronn og sláttonn.

Husmann i Sjøbygda.

KLÆBU HISTORIELAG

har hittil ikke vært i mangel av stoff til sitt årsskrift. Det er heller ingen ting som tyder på at det skal kunne skje i nærmeste framtid, men vi er allikevel interessert i å komme i forbindelse med personer som kan ha aktuelt stoff på lager, eller kan gi tips til redaksjon.

Årsskriftet er skrevet av amatører med adresse til alle kategorier lesere.

Det er vårt ønske at manus til historiebladet leveres redaksjonen i god tid, gjerne i løpet av vinteren og utover våren. Redaksjonen ønsker at alle manus skrives på maskin, gjerne A 4 - ark og stor linjeavstand. Det er videre ønskelig at skribenten legger ved bilder eller tegninger som har forbindelse med artikkelen.

Skribenten må legge ved et bilde av seg sjøl samt en kort biografi.

Redaksjon.

**Historiebladet distribueres gratis til alle medlemmer, samt ved dørsalg.
Bladet er også utlag for salg i Klæbu Sparebank.**

Brungmarkas gamle protokoller

Lars Roan

Brungmarka har for mang en klæbygg vært en perle, enten man har koka kaffe ved Skjefthustjønnen eller plukka multe ved Langsjøen. Men mye svette og slit har også gått med, når tømmeret måtte ned fra marka i rett tid. Gamle karen var man heller ikke, når budskapen første gang skulle passas på.

General Georg Fredrik Von Krogh bosatt på Leira Gods, eide på 1700-tallet flere eiendommer i Klæbu, Selbu og Tydal. Deriblandt Brøttem, Vika, Tangvold, Dragsten og 2 Renågårder. Gården Tangvold som ligger værmest Selbugrensa, er nevnt i den norske personalhistorie. Georg Fredriks bror, Fredrik Ferdinand, sønn av Georg Fredrik Von Krogh d.e., skal den 2. sept. 1737 ha blitt født på gården Tangvold i Norge. Gården skal ligge 4-5 mil sør for Trondheim og må uten tvil være Tangvold i Klæbu prestegjeld. Trønder av fødsel må også Georg Fredrik være, enten på Tangvold eller i Trondheim.

For å få fastsatt grensene mellom Brungmarkens Almenning, som dengang tilhørte Kongen, og disse gårdenes skoger ble det den 19. juli 1786 innkalt til besiktelsesforretning på Brøttem. De som møtte var Sorenskriver Heide, en representant for Von Krogh, oppsitterne fra 5 av gårdene, 2 kjentfolk som skulle vise merker og lagrettemenn. Medl. av lagretten var Jon Olsen Tullugen, Jon Haftorsen Grendstad, Nils Bjørklien, Peder Eidstu, Erik Rasmussen Osen og Lars Ulseth. På formiddagen hadde man vært ute i Brungmarka, der Rolf Nettet og Arnt Eidstu viste gamle merker. Etter middagen ble Retten satt og man kom fram til følgende konklusjon: «Fra Skallen ved gården Hånnåen (øst nord øst) til vest syd vest langs høyden av fjellet Wige Ryen, som til Langvass Ryen, som er en fjellhøyde, på den nordre side, alt under høyden av Wige Ryens fjell, har da gårdene Hånnå, Tangvold, Vika og Brøttem sine tilhørende Skoger.» Videre bevitnet Nettet og Eidstu, at Brungmarkens Almenning gikk fra: «Skallen og går sør til Øvre Tangvolds foss hvor Selbu Almenning slutter imot Flåsogn, videre går merket over Høyeste Kråkfjell og derfra i samme linje til nordre side i stor Grønlien videre derfra i vest til Langvass Ryen ved Brøttems kjøll, inden hvilke beskrevende Merker denne Brungmarkens Alm. er liggende»

Viktige grensemerker mot selbu ble Skallen og Øvre Tangvoldfoss, mens Kråklifjellet, Grønlitjønnen og høyden ved Langvatnet delte Almenningen med Flå.

I 1794 fikk Von Krogh kongelig skjøte på almenningen.

Det første tiåret etter 1800 ble økonomiske nedgangstider. Von Kroghs sønn overtok Leira gods i 1812. Han ville sates på kobberplateproduksjon til den danske konge, men ble økonomisk ruinert etter unionsoppløsningen. flere salg og auksjoner fulgte. Og i 1828 skulle klæbyggene slå til.

Den 28. feb. går Bjørn Eidstu, Peder Eidstu, John Husby, Lars Moen, Ole Haug og Lars Lilleuggelen sammen og kjøper Brunmarkens Almenning for 702 Spd. Tidligere i 1821 fikk Ole Olsen Renå i stand en festeseddel på en seter og engeslått i Almenningen.

Slik skjedde altså oppdelingen av Brungmarkens Almenning i Almenningen. Dette er nåværende Grendstadvoll, skulle dra i gang en rettsak i 1830. Saken forte vedere til en Stiftsoverrettsdom i 1836. Skulle Ole Renå få drive sin seter? Og lå Gunder Renå med sin Nyvoll innafor Almenningen? Partene møttes 10. sept, 1830 på gården Viken. Det ble innkalt 7 vitner. 4 av vitnene hadde selv sett at Ole og Gunder Renå hadde brukt set-

rene og engeslettene somrene -29 og -30. De 3 resterende hadde hørt om bruken. Etter vitneførselen ble påstanden muldt, eiendomsrett, saksomkostninger på 100 Spd. og betaling av avgift for årene -28, -29, og -30. Ole Renå på sin side mente det var uriktige grenser. Eiendomsretten var hans. Men ved framleggingen av grenseoppgangen fra 1786 frafalt han dette kravet. Gunder Renå frasa seg eiendomsretten i almenningen. Mente likevel at han kunne bruke og benytte setra. Dette på bakgrunn av grenseoppgangen fra 1786.

Dom fastsetter: Ole Olsen har festeseddel til en seter, men den er ikke : «at saadant Brug er en stedsevarende sevitus på Brungmarken». Ole må betale Almenningen 8 Spd. og 2 ort. Ole må svare årlig avgift på 2 Spd. og 4 ort for årene -28, -29 og -30. Og til slutt fastslår dommen, at Ole er «uberettiget til videre Brug og Benyttelse i almenningen». Gunder Renås seter og eneslått etter Von Krogh ligger ikke innen Almenning. Har ingen erstatningsplikt. Må kun betale til Brungmarkens Almenning 6 Spd. Gunder er også «uberettiget til videre Brug og Benyttelse i Almenningen». Omkostninger blir for Ole satt til 25 Spd. og Gunder 5 Spd. Saken blir underskrevet med påholden Penn av Andreas Olsen Haldseth, Bersvend Olsen Bostad, John Larsen Niddengen og Erik Olsen Niddeggen.

Men stidighetene slutter ikke her. Nå skulle også grenselinjene overholdes. Etter for gjeves forlik i 1831 utlyser klæbyggene steving mot Ole og Gunder Renåen. Gunder trekker seg ut, mens Ole vil bevise grenselinjen selv. Hans linje går lenger vest, fra Brennfossdalen, over til Bergsvenndalen, ned til Tangvollleiva, langs denne opp til Tangvollfossen. Saken blir utsatt. Ole skal skaffe kart og vitne.

Etter en del forsinkelser på begge sider kommer retten sammen i nov. 1836.

Saken må av retten vurderes slik:

1. Skal Oles linje følges?

eller skal Klæbus line, innbefattet nåværende Grendstadvoll og Moavoll, følges?

2. Skal Ole betale saksomkostninger?

1. Overretten fastslår at Brungmarkens Almenning sine eiere har bevist, ved grenseoppgang fra 1786, at deres linje er den rette.

Det innhuggede tre som Ole legger fram som sitt bevis, kan ikke brukes. Ole og Gunder Renå sine setre ligger derfor innenfor Almenningen.

Stiftsoverrettens konklusjon for grenselinjen: «Ytterste fjellskrent på den nordlige nakne Bergside av Skallen, østlig for merkestreet ved Småvassbekken merkede Furutre, til fjellet innhugget + ved Øvre Tangvollfoss, skal være grenselinjen mellom Brungmarkens Almenning og gården Hånnå.»

2. Omkostninger:

Ole Olsen betaler til John Husby med flere 100 Spd. I tillegg 4 Spd. 40 s. til Statskassen for unødige trette. Underskrevet av Schwach, H.M. Lassen og Ludvig Saxild.

Grenseoppgangen fra 1786 skal også få betydning for den sørvestlige delen av Brungmarka.

Her er det beite- og eiendomsretten til områdene Brunglia, Lekås, Langmyra, Stangslettdalen og Storkjølen som må avgjøres. Den 28. juli 1831 møtes Claus Larsen Brøttem og Nils, Jens, og Lars Borten fra Flå. Saksøker Claus Brøttem bruker sine 4 vitner John Brøttem, Peder Olsen Wollan, Jens Andreas-

sen Brøttem og Rolf Johnsen Brøttemsmoen. Det blir ikke avgjort noe denne dagen. Men man fastsetter at verdien på et vinterlass høy, er 12 skilling pr. våg (17.93 kg)

Saken blir nå utsatt flere ganger. Den 18. okt. er det befar- ring. Man møtes på Lykkens Prøve på Lade 2 ganger. Til vinter- ting på gården Ulseth den 11. feb.

Og til slutt på Brøttem den 24. mars hvor dommen avsies. Her blir det fastslått at Claus Larsen Brøttem kan jage fremme- de krøtter. Nils, Jens og Lars Borten skal være uberettiget til å gjete og gresse i gården Brøttems engesletter. Saksøkte må beta- le prosessomkostninger på 80 Spd.

Brungmarkens Almanning var jo et stort område. De natur- ressurser som lå i marka kunne gi inntekter til klæbyggene. Ei- erne bestemte seg for å dele opp marka. En del skulle være fel- les skog, mens det resterende av Almenningen skulle deles i 3 deler.

Den 13. april 1838 møttes eierne. Fra gamle protokoller kan man lese:

«Den del av Almenningen som ligger på østre side av Tang- voldelva, samt, den del, som ligger syd for den linje som går fra Søndre Renåvold (Grendstadvollen) i Vest til Gjellivold, skal være felles skov for eierne».

Den øvrige del av Almenningen ble delt i 3 like store deler:

1. «Fra et merket Furutre mellom Vigen og Almenningen ved området Kjælbekken i syd, til en Furu på Myren på østre side av Vinterveien, den øverste, derfra til nordøstlig side av Stora- vatnet derfra går merket etter vatnet til den såkalte Kløftbekkos, hvorefter utgjør merkesskillet opp til søndre ende av Kløftbek- koksen, og følger videre opp mot Brungfjellet.

Forøvrig går denne linje langs Flåmerket langs Brøttems, Grendstads og Vigenes beite og bruksområder».

2. «I Donnøyvelven ved elvebredden mot Vigen og Tangvolds beite og bruksområder følger merket sydefter elven opptil Don- nøydammen, derfra i like linje til Dalvollen, derfra i like linje til et søkk nedenfor Sandavollen, hvorefter merket følger den nevnte søkk mot Fjellet.

Forøvrig følger denne del mot de ovenfor nevnte merker for første stykke».

3. «Merket for det 3. stykke flater mot Tangvoldmerket og føl- ger det Tangvoldelven og de foran Nevnte merker mot Syd og Vest».

Slik skjekkde altså oppdelingen av Brungmarkens Almenn- ning i 1838.

Hvem skulle så ha de enkelte stykker? Man leser videre: «Efter denne her benevnte deling foretager man nu loddtrek- ning, hvis rett fikk følgende utfall:

Første del tilfaller mennene Peder Pedersen Eidstu og Lars Hansen Lilleugelen.

Andre eller mellomste del tilfaller John Sivertsen Husby og Haldo Knudsen Moen.

Tredje eller siste del Ole Olsen Haugum og Bersvend Olsen Eidstu.

Hvilket herved med underskrift og 2 vitterlighetsvitner.

Underskrifter av samtlige».

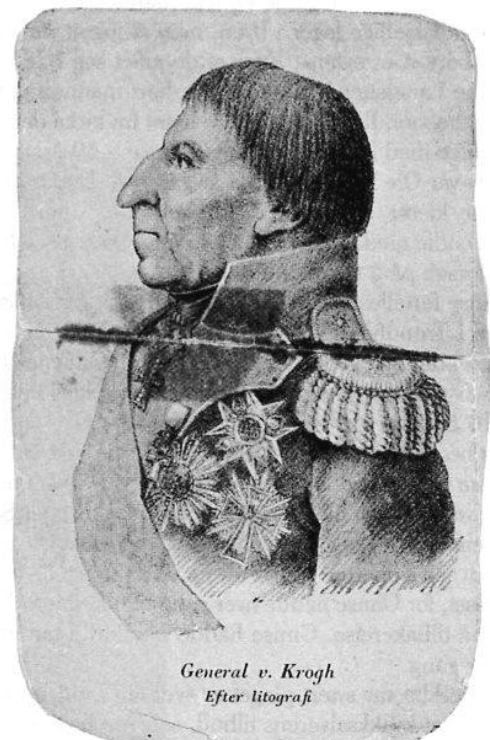
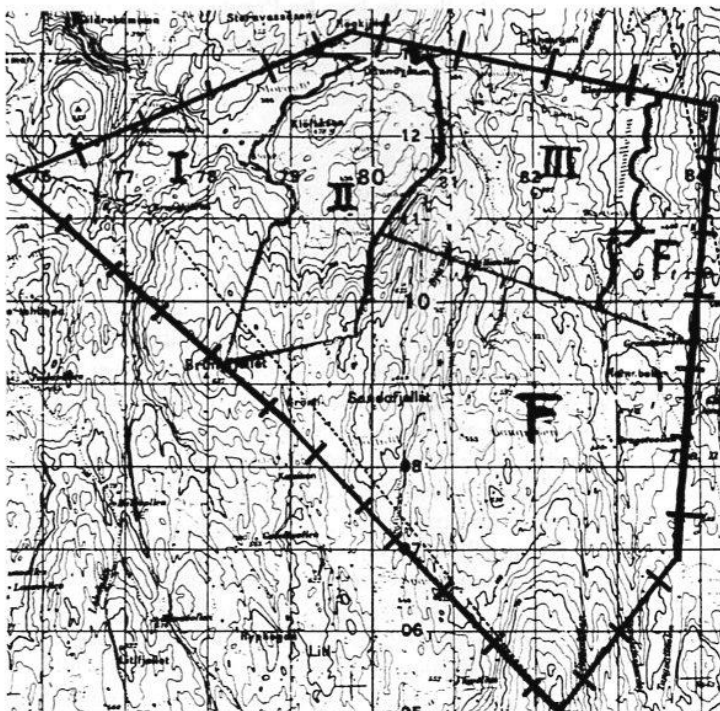
Efter denne apriildagen er det opprettet flere avtaler mellom gamle og nye drivere. Dette kunne være fløtningsrettigheter i et vassdrag, festeseddel på voller og rene kjøpskontrakter til nye eiere.

Selv om det kunne være vanskelig å fastsette grenser i 1830-åra, har man også opplevd grenseproblemer i seinere tid. Offentlige kart fra 1939 viser at 5 herred går i «Vättån» eller Stor-Reinsfjellvarden. Dette er blitt forandret. I et offentlig kart fra 1966 går Klæbu kun et stykke opp i Stor-Reinsfjellet.

Grenser, enten mellom nasjoner, herred eller private, er et ømfindtlig emne. Det sies om rettsaken fra 1836, at Ole Renå, eller lokalt kalt «Trætt Ola», skal ha gått på ski helt til Kongen i Stockholm, for å få støtte for sine krav.

Likevel er det enighet om at multene ved Langsjøen og fisken i «Fesklaustjønn» er god.

 Fastsatt 1786
 Deling 1838

Fredrik Ferdinand von Krogh, f. på gården Tangvold 2/9-1737. Klæbuboka bind II, s. 342.

«Vaadedrab» i Bjørklia den 1. juni 1818.

Ingebjørg Forsberg Edmark

Ole Larsen Hermanstad var født i Melhus i 1775. Første gang man finner ham nevnt i vår bygd, er i 1805 da han besøkte presten i Klæbu som noterte i kirkeboka: «Den 26. Martz anmeldte Ungkarl Ole Larsen Hermanstad af Melhuus Sogn at være forlovet med Pigen Sigrid Niels Datter Bierklien, og forlangte at blive Ægteviet ved Melhuus Hovedkirke *3de Paaskedag den 16. april. – De tilstedeværende Forlovere ware: Pigens Fader Niels Nielsen Bierklien og Gaardmand Joen Huusbye. Da bemeldte Ole Larsen ikke endnu foreviiste Præste Attæst blev ham betydet at snarest Anskaffe her fornøden forinden Vielsen.»

Det ser imidlertid ut som det ordnet seg med Oles Præste Attæst, for han ble gift med Sigrid, yngste datteren i Bjørklia, samme år. Paret bosatte seg der og bygsla gården etter hennes fars død. Som skikken var på den tiden, tok man navn etter boplassen. Hermanstad kom således å skrive seg Ole Bierklie i fortsetningen.

Den 1. juni 1807 føddes deres første barn, datteren Beret. Barn nr. 2, Malene, ble født den 24. januar 1810. Men Langfredag samme år døde Sigrid Nielsdatter, 30 år gammel. Noen uker senere måtte Ole Bierklie gjøre en ny tung vandring over Ståggån. Da døde hans datter Malene, 3 Maaneder og 1 Uge gammel. –Året etterpå giftet Ole om seg med Margrethe Larsdatter, ei utabygdes jente.

Opplysningene om Ole Bierklies tragiske død og hendelsene rundt dødsfallet er hentet fra Selboe og Strindens Justis Protokoll for 1818.

Ole Bierklie hadde i årevis vært plaget av «en Gevæxt (svulst) der gik fra Ørebenet ned paa Halsen.» Kona, Margrethe Larsdatter, kunne fortelle at hun hadde hørt snakk om dette lenge før hun giftet seg. Hun visste også at mannen forgyeves hadde kontakten forskjellige leger i byen, men at ingen var villig til å operere bort «Gevæxten». Etter at de giftet seg i 1811 hadde Margrethe Larsdatter imidlertid ikke hørt mannen nevne noe om disse besvær. Ikke før han kom heim fra kirka den 31. mai 1818 i følge med kvakksalver Ole Gimse, en 40-åring fra Melhus. Selv var Ole Bierklie da 43 år gammel. En får anta at de to karene kjente hverandre fra heimbygda. Gimses besøk i Bjørklia endte med Oles død da han underkastet seg kvakksalverens forsøk på å fjerne svulsten.

Om Gimse fortelles det at han i ungdomsåra var i «Garnisons Tieneste i Trondhiem i 9 Aar.» Etter denne tid reiste han til Stockholm der han gikk i lære hos «Doctor Medicine Grønning i 5 Aar.» Gimse kom siden til å oppholde seg i Stockholm i ytterligere 10 år og livnærte seg som kvakksalver.

Hans besøk i Bjørklia i 1818 var imidlertid ikke det første. I de år som Gimse bodde i Sverige besøkte han iblant heimtraktene, og ved minst to tilfeller må han ha kommet etter Selbusjøen på heimvei. Begge gangene hadde han besøkt Ole i Bjørklia og tilbudt seg å operere bort svulsten. Men antagelig hadde det ikke passet, for Gimse hadde hver gang blitt bedt om å komme innom på tilbakereisa. Gimse hadde imidlertid tatt en annen rute hver gang.

At Ole Bierklie var svært plaget av svulsten fremgår av at han ikke forkastet kvakksalverens tilbud, selv om han visste at han utsatte seg for stor fare. Ved ett tilfelle hadde han forsøkt å få tak på Gimse når denne var i Trondheim. Da han mislykkes med dette, la han igjen bud hos en felles bekjent i byen samt hos

Haagen Liaklev i Gjellien om at han (Gimse) maatte komme op til ham for at aftage Gevæxten.»

Haagen Liaklev tilhørte sikkert det Selboiske Kompagni som på den tiden hadde sitt sjefskvarter i Gjellia. Man må også få lov til å gjette at han hadde vært i Garnisons Tieneste i Trondhiem sammen med Gimse. –Budet fra Ole ser imidlertid ikke ut å ha nådd ham i tide.

Omkring 1817 forlot Gimse Sverige og flyttet tilbake til heimtraktene sammen med sin kone. Han får på nytt kontakt med Ole i Bjørklia, og ifølge Margrete Larsdatter hadde «han skrevet hendes Mand til, at han ville komme for at afskiære Gevæxten, og at Manden maatte møde ham i Byen.»

Søndag den 31. mai 1818 er Gimse på vei gjennom bygda til Bjørklia. Før han gir seg i kast med Ståggån besøker han Gaardmand Joen Huusbye (f. 1776) for å høre om denne vet om Ole Bierklie er i kirka. Da Jon «ej kunde give ham Beskied derom, besluttede han at bie til Almuen kom fra Kirke.» –Ole var blandt kirkefolket. Han kom innom Husby der Gimse møtte med tilbud om å få «Gevæxten» fjærnet.

Ole var svært i tvil og sa «at han ikke vidste om han torde, da han maaske derom kunde tilsætte Livet, eller i det mindste komme til at lide mange Marter.» Gimse svarte at han hadde operert bort ikke mindre enn 114 svulster og at alle inngrep hadde vært uten uhell. Han hadde for øvrig med seg flere svulster (i sprit?) som han viste frem. Ole var fremdeles villrådig, men ville til sist gå å snakke med presten for å høre hva han syntes. Dette fant Gimse rimelig, og de to karene slo følge til prestegården.

Presten Darre var svært forsiktig i sine uttalelser. Han «Følede paa Gevæxten og sagde, at han ikke ville raade hverken fra eller til» men at Gimse ikke måtte foreta noen operasjon før Ole Bierklie fått snakket med sin kone, Margerte Larsdatter, og at de to var overens.

På vei mot Sjøbygda var Ole og Gimse en snartur innom Husby. «Da Gimse og Ole Bierklie kom fra Præstegaarden traf vidnet (Jon Husby) dem, da de for et Øjeblik var i hans Huus, og da sagde Ole Bierklie, at Præsten syntes vel om at de havde meldt ham om den forestaaende Operationen, og sagde til Ole at han skulle have Tak derfor.»

Så fortsatte Gimse og Ole over Ståggån til Bjørklia. Ole var nå fullt innstilt på å la seg operere, noe som kona heller ikke motsatte seg etter å ha snakket med Gimse og mannen. Da dette var en søndag, ble det ingen operasjon den dagen. På kvelden når gårdsfolket og Gimse satt til bords, kom «Gaardmand Niels Olsen Grindstad» (f. 1770) på tilfellig besøk. Ole fortalte om den forestående operasjonen og ba Nils komme tilbake ved 5-tida neste morgen for å være hos ham under inngrepet. Grendstad-bonden fikk høre Gimse fortelle om «de mange Curer Han havde gjort» og alle vellykkede operasjoner han hadde utført i sin tid. «Enskiønt Ole Bierklie ikke yttrede Frygt for Operationen, var han dog i Tvivl om dens Udfald, hvortil Gimse svarede, at han ej kunde forsikre nogens Liv, da det ej stod i hans Magt, men at han troede det ingen Fare skulle have, da han (Gimse) før havde gjort saa mange lignende Operationer, alltid med heldig Udfald, tji Gud havde alltid været med ham.»

Mandag morgen den 1. juni kl. 05.00 kom Niels Grendstad til Bjørklia, slik avtalen var. Ole fikk litt «Campfer Brændeviin og nogle Hofmands Draaber. Derpå, efter at Ole Bierklie sat sig

paa en Stol, skar han (Gimse) med et snitz i Gevæxten.» Niels Grendstad var således det eneste vitnet til hendelsen, da hverkend Margrete Larsdatter eller Beret Tienestepige var inne. Hvorvidt Gimse skar av pulsåra eller om den brast av seg selv, er uklart. Det siste ser ut til å være det mest trolige. Niels Grendstad kunne etterpå fortell i retten at «Under sammensyningen faldt Ole Bierklie i Swimmel og blev baaret i Sengen. Lidt efter kom han til sig og taledede ogsaa. Hustruen spurgte sin Mand om han nu angrede at han underkastet sig Operationen, men hørte ikke hva han svarede.» Niels Grendstad, som «ej var i stand til at se paa, og for det mæste vendte sit Ansigt fra,» kunne dog fortelle at når Ole kviknet til etter operasjonen, brast såret og straks etter døde han . «Gimse sagde enda, at Ola maaske kunde komme til at komme sig. Men da det bemærkedes at han var alldeles død, sagde Gimse, at han saa maatte have døed snart alligevel.» De tilstedeværende hadde svært dårlig oppfatning om hvor lang tid som forløp fra det operasjonen startet og til Ole døde. Oppgiftene varierte mellom 1 - flere timer. Dette er vel forståelig med tanke på at det kanskje fans en eneste klokke i huset og at husfolket var i sjokktilstand.

Vil du have nogen Mad inden du døer...

Beret Tienestepige, 20 Aar, forklarte i retten: «Hun ved ikke videre end at afdøde Ole Larsen Bierklie havde Ole Gimse med sig hiem Søndag Aften den 31.de og Mandag Morgen hørte hun Ole Bierklie sige: Gud give det maatte gåe vel af, hvortil Gimse svarede; at det skal ikke have nogen Fare. Hun var ikke i Stuen da Operationen foregik, men da hun siden efter kom ind, var Ole Bierklie i Sengen. Gimse spurgte ham om han ville have noget til Livs, hvortil Ole Bierklie svarede nei. Gimse repliserede; Vil du da ikke have nogen Mad mere før du døer. Dertil svarede Ole at han ej troede at han enda saa hastig skulle døe.» Beret Tienestepige tog siden tilbake den siste delen av dialogen mellom Gimse og husbonden. Margrete Larsdatter ble forøvrig den som fritok Gimse for flere alvorlige, men falske anklagelser. Den 37-årige enka forklarte i retten at hun ikke hørte Gimse

spørre den døende mannen om han ville ha mat. Hun forklarte at hun heller ikke hadde noe bevis for at kvakksalveren hadde overtalt hennes mann til å la seg operere. Videre opplyste hun at hun ikke hadde hørt Gimse gi noen utfestelser om resultatet. «Fra den Tiid Manden kom i Seng og til Blødningen begyndte, foregik temmelig lang Tiid, saa at mere end 1 Tiime foregik fra Operationen skiedde og til Manden døde.» Disse opplysninger må ha vært et stort pluss for Gimse som forøvrig sa at svulsten var «Raaden og lugtede ilde.»

Etter at Ole Bierklie var død hadde Gimse sagt; «at hendes Mand alligevel snart havde maattet døe, i det seneste om 1,5 Aar, og trøstede Hustruen med at Gimses Moder 3 Gange hadde været Enke.»

Gimse fulgte med Niels Grendstad heim på formiddagen. I følge Margrete Larsdatter tok han svulsten med seg. «Gimse sage at han ville have Gevæxten med for at vise den til Hr. Pastor Darre.»

«Thi kjender for Ret.»

Kvakksalver Ole Gimse ble dømt til «å bøde

1. a) som for første Gangs Quakksalveri 16 (sexten) Speciedaler til Klæboe Sogns Fattigkasse,

b) for Vaadedrab 20 Lod Sølv eller ti Speciedaler til Stadskassen og 40 Lod Sølv eller Tyve Speciedaler til Afdøde Ole Larsen Bierklies Arvinger.

2. betale alle af denne Sag og ham bragt lovlig flytende Omkostninger efter Regninger aproberede af Øvrigheden, og deriblandt i Salarier til Defensor Sagfører Lykke 10 (ti) Speciedaler og til Actor ved Thingsvidnet i Trondhiem, Regementsquartermæster Angell 3 (tre) Speciedaler. – det idømte udredes 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse under lovlig Tvang og Adfærd.»

Ingebjørg Forsberg Edmark

*3.de Paaskedag var tjenestefolkets årlige fridag. Det var ellers vanlig at man ble viet en hverdag.

Bjørklia, gnr. 29, bnr. 1.

Gubben på Lappen

Ole Svaan

Jeg husker ham meget godt fra hans eldre dager, og jeg betraktet ham som litt av en original, – ikke i ordets bespottende betydning. Nei, han var en hedersmann og slik lærte vi ham å kjenne alle vi oppi Svegrenda.

Ole Jonsen Høiås kom til verden på en husmannsplass oppi Vikvarvet i Selbu i 1851. Han døde i 1942, 91 år gammel. Han ble gift i 1880 med Ingeborg Estendatter Bolland, som var husmannsdatter oppi Bollandsåsen i Flå i Gauldalen. Hun ble født i 1854 og døde i 1912.

De hadde 4 barn, 2 døtre og 2 sønner, hvorav én, John, lever i beste velgående, og fyller 96 år d.å., så her er det snakk om mennesker av det solide slaget.

Ole Høiås reiste tidlig ut fra husmannsplassen i Vikvarvet, – og som så mange andre i små kår måtte gjøre i disse tider. Turen kom til å gå nedover Selbusjøen til Klæbu og Brøttem, hvor han ble gjeter i gutte- og ungdomsårene. I mellomliggende vintre ble det skogs- og sagbruksarbeide på forskjellige gårder.

Hyttfossen sagbruk kom i drift fra 1874, og Ole begynte trolig å arbeide der allerede fra starten. Han bygde seg ganske tidlig eget hus ved Hyttfossen, – like inntil den nybygde vegen Heimdal - Brøttem, som ble tatt i bruk i 1874. Huset står på den opprinnelige tomta også idag, og er best kjent under navnet Blåsyrekåken».

Det er noe usikkert hvor lenge Ole arbeidet ved Hyttfossen sagbruk, men sannsynligvis ble det en del år.

Sønnen John forteller: «Mannskapet hadde overfor bruksledelsen ytret ønske om å overvære en auksjon på Eidstu, men dette ble nektet. Ole med flere av mannskapet reiste allikevel til auksjonen og det ble sparken.»

Rundt 1890 ble Ole husmann på plassen Lappen under Moen, under daværende eier Knut Moen. John Høiås forteller at han var den eneste av søsknene som ble født på Moflaten, eller Lappen som stedet ble kalt til daglig. John kan ikke huske det var snakk om noen kontrakt, men (først) etter at Huitfeldt kjøpte gården i 1906, ble det utferdiget en erklæring omfattende Oles rettigheter og plikter. Denne avtalen ble tinglyst iflg. sønnen John.

Husmannsplassen Moflaten var på ca. 10 da., men det var flatt lende, sandjord og tørrlendt. Plassen lå sentralt til ved hovedvegen Heimdal - Brøttem, – et av de bedre plassrom.

Som husmenn flest hadde også Ole pliktjeneste på hovedbruket Moen. I store deler av året arbeidet Ole utenom bruket. Han var således i arbeide ved Kjølli gruver i Ålen i mange år, og derfra hadde han mange interessante historier.

Ole bygde opp alle husene på Lappen. Stuebygninga i 2 etg. ble kjøpt brukt fra husmannsplassen Ingebrigtrømmet under Tulluan oppi Storsve. De øvrige bygninger, fjøs/stall, låve og stabbur ble bygd opp av nye materialer. John Høiås kan huske at han som ganske liten gutt var med sin far oppi Per-rommet og sanket mose til husbygginga.

Jeg lærte å kjenne Ole Høiås i slutten av 20-årene. Han var da i 80-årsalderen, men fullt arbeidsfør. Sønnen Eskild tok over plassen med tilleggsarealer i 1934, og det hele ble et lugumt småbruk. Det ble ganske snart mere å gjøre også for Olé. Han sørget for vinterveden, og han var en mester til å kvesse staur og påler.

Vi hadde mye glede og moro av Ole som nyhetsformidler og historieforteller. Det var få i nabolaget som hadde råd til å abon-

nere på avis og ingen hadde radio. Nyheter kom til grenda for en stor del med jungeltelegraf. Noen hadde en bytur i ny og ned, eller det spurtes nyheter fra en festlig tilstelning, eller det kunne være en auksjon. Da kunne nabolaget få kunnskap om små og store hendelser i bygda, ja vidt omkring.

Jeg minnes engang han kom til oss på formiddagsbesøk. Da kunne han fortelle at Eskild Møsva var en tur i byen igår. Han hadde fortalt at alle varer skulle gå opp kraftig nå. Nygårdsvoll-regjeringa skal legge på alle varer med hele 1 øre. De kaller det for omsetningsavgift. Dette må ha vært i 1936. En annen gang kunne han fortelle at Ole Storsve skal til byen over helga og at Eskild skal på kommunestyremøte i overmårrå.

Ole, eller «Lappkallen» som han ofte ble kalt, kom på besøk på Lillesve, ja opptil flere ganger i uka. Han banket på kjøkkendøra, – det ble varslet «kom inn», og det ble omgående vekslet hilsner. «Innpå å sætt dæ», sa mor, men alltid svarte han at «æ skoil nå itj sett heller æ da».

Det ble til det alllikevel.

Ole og far vekslet nyheter og fortalte historier og hendelser om gamle kjerringer og kaller. Han hadde aldri noe ufordelaktig å si om folket i grenda. Nei, tvert imot, alle positive trekk kom fram.

Mor bød alltid på traktering som besto av kaffe og brød. Nei, Ole skulle ikke ha noe traktering, – han drakk kaffe og spiste før han gikk heimafrå. Det var skikken å si det slik, men både kaffe og brød ble fortært. Praten gikk livlig kan jeg minnes.

Høiåskallen har fortalt mange historier ved kaffebordet i heimen min, som jeg huske ganske godt. Dette var topp underholdning og en kjærkommen avveksling for en skolegutt som elters skulle være opptatt med lekser.

Ole Høiås i langrennsporet i Moadalen i 1936.

Engang først på nyåret kom Ole på besøk. Han var den første mannsperson som gikk over dørstokken hos oss det året, og mor satt ved rokken og spann. Jeg kan huske at mor bemerket at han ble rokkmannen hennes det året, og det vanket ekstra traktering. I ettertid har jeg alltid hatt mistanke om at Ole besøkte alle kjærringer i nabolaget de første dager å nyåret, for å få seg tildelt ærestittelen «rokkmann», så vanket det traktering og gjerne en presang. Det kunne være et par votter eller hoser.

Ole var ofte raus med gaver ved forskjellige anledninger, og jeg kan ikke glemme at jeg fikk en spiseskje i ekte sølv til konfirmasjonsgave i 1938.

«Er det noe nytt i den politiske verden», sa han som oftest når han steg over dørstokken heime. Han ventet neppe å få høre nyheter av det slaget, men om alt annet, – for eksempel om folk flest hadde sådd eller begynt med slåttonna.

Den 8. april i 1940 feiret jeg min 16-års fødselsdag, og det ble oppvartet med blautkaker. Tidlig om morgenen den 9. april observerte vi at Ole kom småspringende tilgårds, og han kunne fortelle følgende tragiske nyhet: «Tyskerne er kommet til byen og har besatt alle militære lager, forlegninger og militære kontorer, og på havna kan en se mange krigsskip».

Kristian Engan hadde tidlig om morgenen evakuert sin familie til sine foreldre som bodde ved Lappen. Av ham hadde Ole snappet opp de viktigste poeng, som han meddelte sine naboer utover morgenvkisten. Det videre førlep er en annen historie.

Ole Høiås utmerket seg også som idrettsmann. Han var liten av vekst, men tettvokst og noe hjulbent. Han var seig og sterk som en bjønn, noe han beviste i mange sammenhenger.

I 10-året etter 1930, kan jeg huske at han deltok i de fleste gubbrenn i Moadalen. Ole startet alltid i egen klasse, over 80 år, og vant selvfølgelig. Dette betyr ikke at han gjennomførte noe dårlig løp, for han var god og varm når han kom til mål under stor jubel. Om kvelden deltok han alltid i premieutdelingen. Jeg kan ikke erindre at han svingte seg i dansen, men derimot la jeg merke til at han konverserte med damene.

Ole begynte å trekke på årene. Han hadde passert de 90 år. En fin januar dag i 1942 døde han stille og rolig på sitt sengkammers heime på Lappen.

Han ble lagt i kiste som var plassert på låven, og jeg minnes at jeg fikk ta farvel med Ole der han lå klar til å føres til sitt siste hvilested på Klæbu kirkegård.

Ole Svaan

Fornminner i Klæbu

Ole Svaan

Datert 13. des. 1973, foreligger det utskrifter fra antikvarisk avdelings typografiske arkiv, underskrevet av Fredrik Gaustad og Anne Stolsberg Alsvik, mens selve utskriften er ved Geir Tilseth.

Av oversendelsesskrivet tilsendt bygdeboknemnda framgår det at «utskriftene omfatter alle de opplysninger vi har kunnet finne om Klæbu Kommune.

Det er naturligvis ikke det samme som en systematisk registrering, men gir idé om hvor det er fornminner. Som et mål på hvor springende arkivoplysningene kan være, kan det nevnes at den kjente fornminnebestanden gjerne kan fordobles ved en systematisk registrering.»

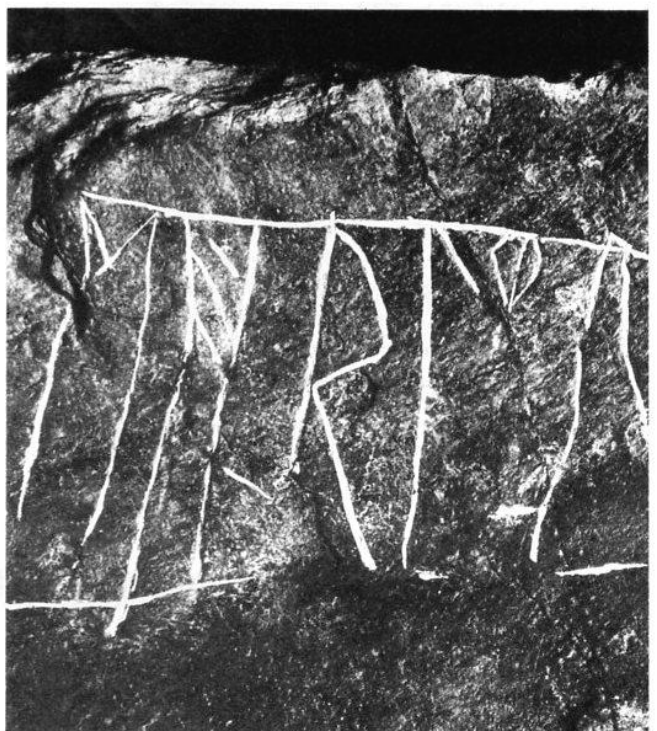
Ved å telle de foretatte registreringer i Klæbu kommune kommer vi til ca. 46 innen utgangen av 1973. Siden den tid er det oppdaget en del nye funn, slik at tallet i dag er kommet opp i 50.

Det er naturlig å nevne det nyeste funnet først, da det sannsynligvis er det eldste. Konservator Kalle Sognes var på skogstur sommeren 1985 i omegnen Stabbmarka, og fattet interesse for en stor stein som ligger på innjorden på «Stabben», eller bruket Eidstumo 24/3. Ved nærmere undersøkelse viste det seg å være helleristninger, som besto av 15-20 groper i den store jordfaste steinen. Funnet er nærmere beskrevet av Kalle Sognes i historiebladet for 1986. Historielaget arrangerte tur til «Stabben» under kulturuka 1986, hvor 25 interesserte hadde møtt frem og Sognes ga informasjon om funnet.

I 1958 fant Klaus Hjellein en steinøk under våronnarbeide på et nylandstykke like nord for Sommerfjøsekra. Den ble innlevert til museet, antikvarisk avdeling, som har datert funnet til ca. 1500 f.Kr. Selv om en må anta at dette er en datering med stort slingringsmonn, så gir dette funn i likhet med alle de andre, visse assosiasjoner om vår fortid. Vi kan slå fast at det har levd og eksistert mennesker i vår bygd i årtusener. Knut Hjellein fant en flintøk fra yngre steinalder i juni i 1969.

Runesteinen på Tanem

Denne steinen er den eneste fra Klæbu som viser skriftegn eller runeskrift, og som således betraktes som bygdas hittil første og eldste skriftlige «dokument». Ved brev fra prost Jakob Hersleb Darre av 17. des. 1870, gjør han rede for flere gravhauger på gården Tanem vestre, ved foten av et høyt berg, (Tanemsåsen.) I 1813 foretok eieren av gården utgraving av 2 hau-

Runestein på Tanem.

ger med hovedmål på 14-16 alen. I den ene haugen ble det funnet en ujevn gråstein med inskripsjon. Steinen ble lite påkatt og ble ikke tatt vare på umiddelbart, men sommeren 1864 oppdaget prof. Olaf Rygh steinen på Tanem vestre, 39/1, i Klæbu sogn og prestegjeld. Rygh beretter: «Den havde da i mange aar ligget som Trinn udenfor en af Gaardens Udbygninger med Indskriften opad, saa at Runerne nu er halvt utslettede.» I mai 1865 ble steinen fraktet til Christiania, hvor den ble innlemmet i Universitetets Oldsaksamling, der den har tilvekstnr. 3613.

Prof. O. Rygh beskriver steinen slik: «En tyk tilhuggen Helle der da noget mer uregelmessig Firkant, ca. 39'' lang, 28'' bred og 6'' tyk. Runerne staar i et Hjørne på breidsiden mellom to parallele linjer, 3½'' høye. De er meget grunde og tildels utslettede. Steinen har i de siste Decimier ligget med Indskriften opad som Trinn udenfor et Fjøs på Gaarden vestre Tanem.»

Iflg. «Norges Inskrifter Med Eldre Runer», er runeinskriften på Tanemsteinen tydet av flere forskere. Det er ingen tvil om at innskriften tyder et navn, trolig et kvinnenavn, MAIRLE. Runeinskriften er enten runerisserens navn, eller navnet til den døde hvis grav steinen ble anbragt.

(I parantes bemerker jeg følgende: I Bynesboka, bind 1 står følgende å lese: «I nærheten av kirken har det også stått to bautasteiner. Den ene har inskripsjon, den andre ikke. De er nå begge i Videnskapselskapets museum.» Steinen med inskripsjon er påfallende lik Tanemsteinen i følge bilder. Skriften på begge steiner er plassert i et hjørne, og tyder muligens de samme runer, MAIRLE. Etter bilder å dømme, har de to steinene samme mål, men det er sikkert to forskjellige steiner det er snakk om. Saken er ikke nærmere undersøkt.)

L.D. Kløver har hatt mye befattning med steinene på Tanem, som har gitt en beskrivelse av de forskjellige funn. I alt er det gjort omlag 16 oppdagelser på Tanem og i nabolaget.

Den 12/5-1928 ble det ca. 300 m. vest for hovedgården Tanem 39/1 åpnet en gravhaug beliggende i et grustak. Denne haugen hadde en diameter på 13 m og inneholdt kull og aske. Man kjenner ikke til hva den gamle graven kan ha vært.

I 1973 ble det på Tanem nedre 40/2 (Hovstein) under grustak fjernet en gammel gravplass, som lå nord-nord-vest. for husene på gården. Steiner var lagt i ring og var tildels brente. Funnet ble meddelt Videnskapselskapets museum v. Anne Stolsberg Alsvik den 19/4-73 av artikkelforfatteren. Såvidt en kjenner til ble ikke funnet nærmere undersøkt.

Iflg. tilvekstkatalogen for Videnskapselskapets Oldsaksamling 1905, er det funnet en «Kaarde med en 62 cm lang, oventil ikke 2 cm, bred klinge. Den 11 cm lange Klingen har øverst jevnt hvelvet Parti, hvorpaa inngravert paa begge sider: «Les hommes foub la Guene - Dieu dormet ou la Victorie.» Kården skal være funnet på Fosshodet i Klæbu, T-7648.

Geir Indseth fant en klebersteinsbolle, som ble sparket opp av en hest i myrlendt terreng, ca. 20 m vest for våningshuset på gården Nideng. Bollen var avrundet firkant, ca. 16 x 14 cm i tverrmål, ca. 8 cm høy, og veggen inntil 2 cm tykk. Finneren

foreviste bollen på Antikvarisk Avdeling 15/7-1971, hvor han ble oppfordret til å oppbevare bollen privat.

På Higeråsen, en times gange fra parkeringsplassen RV-704 på Sjøla, finnes innhugget i fjellet et mannshode med kongekrone over årstallet 1704. Det finnes flere tegn og bokstaver, og kan påvises av flere. Dette funn ligger like ved herredsgrensen mellom Klæbu og Melhus.

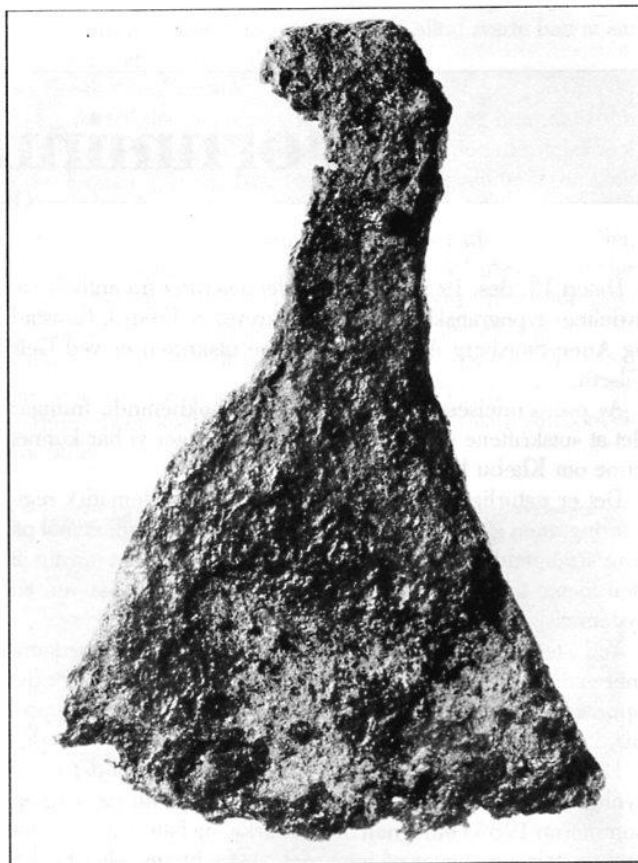
Før en forlater Tanem/Nidengområdet vil en nevne følgende registrerte funn: 1909, eske av tre, belagt med bein i gjennombrudt arbeide, antagelig russisk opprinnelse. T-8798.

Samme år: Avbrudt endestykke av en kvartsbrynje, 7,6 cm lang, i gravhaug hvor runesteinen ble funnet. T-13618-13882.

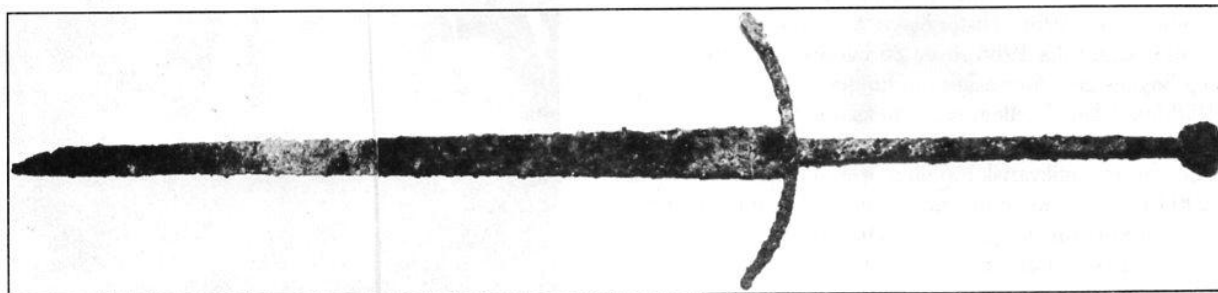
Alfshaugen, Eldshaugen, Ellehoug, Ælshaugen:

Lilleugla, g.nr. 18, b.nr. 1.

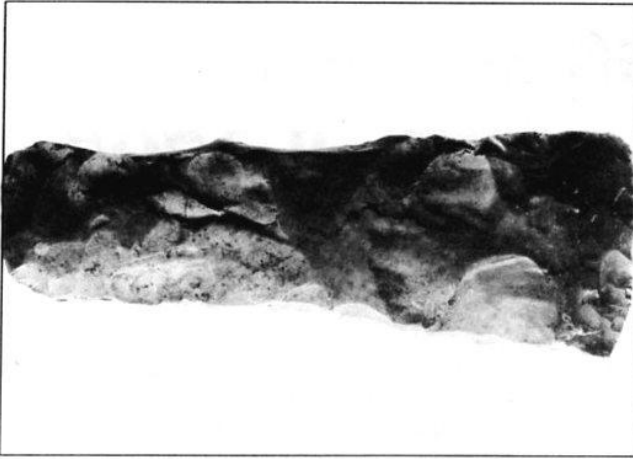
Gerhard Schønning beretter i sin reisebeskrivelse 1773-1774 om en stor haug på Lilleugla. «Navnet Ellehoug, som jeg ogsaa har hørt talde Selshougen, (Maaskje Sjuls - eller Sigurds haug.)» Haugen ligger ca. 100 m nordøst for gården, og er godt synlig fra skole- og idrettsanlegget på Sørborgen. Haugen, som antas å være en gravhaug, har anseelige dimen-

Øks funnet v/Norsetfossen i 1960.

Kårde fra Fosshodet.

Plankeformet slipestein av skifer, funnet på eiendommen Lyngen.

sjoner. Den er naturdannet, fra toppen er det god utsikt utover bygda i omtrent alle himmelretninger. Oppe på toppen er det funnet endel bruddsteiner i jorden, som vistnok er rester etter et gravanlegg eller lignende. Ved pløying på toppen er det i nyere tid funnet en spydspiss, men som senere er gått tapt. Det har utvilsomt vært flere graver oppe på haugen. Sagnet forteller at en Hauge skal være begravet her. (?)

De mest tallrike funn er gjort på østsida av elva. Det hittil største sammenhengende gravfelt er funnet på Klæbu prestegård og omegn. Ola Tulluan skriver i Klæbuboka, bind 2, s. 213: «By gård er den mest sentrale i heile bygda. Den har vore sentrum i bygdesamfunnet heilt fra hedensk tid. Det store gravfeltet på 24-25 graver frå vikingtida er det største vi kjenner i Klæbu frå denne tid. Ellers er det også funn frå eldre jernalder på gården, og den før så store Domteighaugen litt sør for kjerka peiker også bakover til ein eldre periode enn vikingetida.»

Alle veifarende kan legge merke til en gravhaug på Nordal, beliggende vis á vis Devle, like inn til gangveien. Den har et hovedmål på 9,5 m.

Ved de første spadestikk støtte man på graven, som har vært anbragt på bunnen av den opprinnelige jordflate. Ca. 0,20 m nord-øst fra det antatte midtpunkt, lå det rester av et menneskelig kjevebein med isittende tenner, samt små rester av kraniet og halsvirvler. I denne graven ble det dessuten funnet et knivblad, utskåret dyrehode av tre, som etter sin beliggenhet i graven må være skaffet på kniven. Hodet har en temmelig spiss snute og en kraftig utformet kjeft med utvidet og nedbøyde munnviker. Øynene er markerte med bronsesstifter, hvis oxyd åpenbart har konserverert dette interessante trestykke.

Haugen har altså inneholdt en skjelettgrav fra eldre vikingetid, ca. 9. århundre. Storparten rundt området Hesttrø har tilhørt By/Nyhus, som ble prestegård på 1600-tallet, men som kirkested er gården mye eldre.

Prestegården har vært et bygdesentrum i flere hundre år, og fortsetter som sådan også i dag. Allerede på 1840-tallet ble det vist interesse for området av Amtet, Staten og Klæbu Seminarium. Seminariumet ble som kjent stiftet på Klæbu prestegård. I dag vet vi at det foregår stor utbygning av hele området. Det er således all grunn til å være oppmerksom på om fornminner dukker opp ved gravning. Det er hittil gjort mer enn 25 funn i området rundt Domteig-haugen (Sør for kirka) Hjellien, Prestegården, Nordal og Heststrøområdet.

For ca 20 år siden ble det funnet en godt bevart jernøkks under tomtegraving. Denne øksa ble fagmessig konserverert, men finneren solgte den til en samler i Oslo.

På svært mange gårder er det gjort tildels tallrike funn. Nordset; 2 småkopper av tre med forsiringer, buer og rosetter, (for en stor del avslitt) fra 1906.

I 1960 ble et funnet en skafthullsøks med dobbeltkonisk skafthull. Øksa ble funnet ovenfor Nordsetfossen. 1:16,1 m.

I 1901 ble det funnet en spydspiss av jern med total lengde ca. 50 cm, og skal være oppbevart på Osen, iflg. tilveekstkatalog for Oldsaksamlingen.

I 1909 ble det på Rønningen funnet en morter av messing med 9 cm. tverrmål og ca. samme høye. Sannsynligvis fra 1700-tallet.

Arne Grendstad fant i 1946 på Lysklett nordre et tveegget sverd med total lengde 84 cm, og hjaltene er 10,2 og 8,2 cm T16438, en gave fra A. Grendstad.

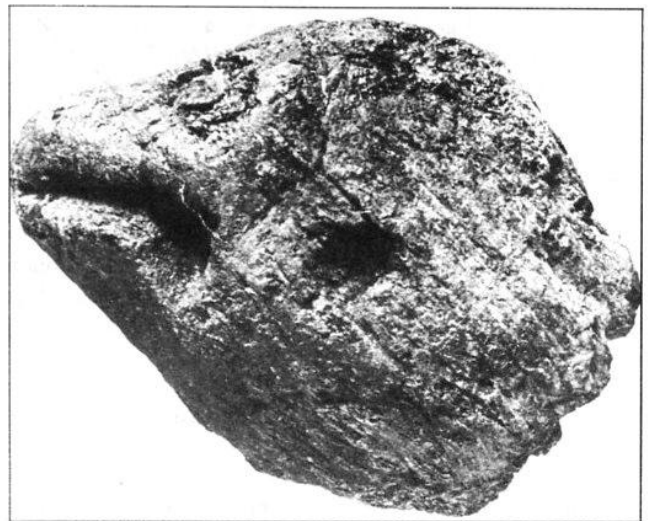
Fra Halsetgården ble det i 1906 funnet en hammer av kvartsitt, lengde 11 cm, tverrmål 6,5 x 4 cm. Videre i 1908 ble det funnet vevsteiner med hull, og i 1924 et ufullstendig tveegg-sverd av jern.

Oppe ved Selbusjøen, på Teigen, 28/3 hvor bygdemuseet er tuftet, ble det i 1906 funnet en tilhuggerstein, omtrent rund, ca 9 cm i tverrmål og inntil 6 cm i tykkelse. Funnet i en naturlig steinrøys mellom Teigen og Bjørklia. T-7846.

Plankeformet slipestein av kvadratisk skifer med rektangulært tverrsnitt og konkave slipeflater på begge breidsider, likesom de smale sider er benyttet. 1:62,5 cm b: inntil 9 cm. Funnet på eiendommen Lyngen, 28/14, eier Asbjørn Warmdal. Steinen ble funnet i en dybde av 0,4 m på et sted hvor det kan ha vært henlagt åkerstein. Fra steinalderen. T-15112.

På Teigen er det også funnet to vevlodd av kleberstein, hvor av den ene har en korsformet innskjæring på begge sider. T-15113, 1935.

Ved Målsjøen i Klæbu, på bruket Tangen, 35/8, ble det i 1956 funnet et tohåndssverd av jern med påsatt kule ytterst på

Del av knivskaft.

gripenden. Sverdet er av senmiddelalderse former. Klingens odd er avbrutt, men bevart. Total lengde er 137 cm, derav grepet 47,5 cm. Funnet under nybrottsarbeide. Gave fra Harald Mytre. T-17729.

I innledningen til denne artikkel ble det nevnt at et er registrert omlag 50 fornminner i Klæbu. De eldste funn skriver seg fra det 19. århundrede, mens de fleste er oppdaget i vårt århundrede.

Det har ikke vært mulig å nevne alle i denne oversikt. Hvis noen skulle være interessert i å utvide sin horisont vedrørende dette emne, kan en henvende seg til Museet i Erling Skakkes gt. eller til artikkelforfatteren.

Ekstrakt utskrift av Klæbu bygdekommisjonsprotokoll 1795

Ved - Kåre Forbord -

«Anno 1795 den 3. juni var Klæboe Præstegjelds Bøygde-Commission som bestaaer af følgende Lemmer, nem: sognepræsten Hr: Johan Daniel Fürstenberg, Klokker Lars L. Forsæth, Lensmand Poul Larsen Forsæth, Medhjælperne Biørn Solem, Lars Tellugen og Ole Andersen Tiller med efterskrevne Gaardmænd Ole Olsen Bostad, Bersvend Ingebrigtsen Brøtem, Anders Haldorsen Løvaas, Poul Rønning, Ole Thoresen Tiller, Peder Eidstu, Paul Starlund samt Bøygde skolemesterne Bersvend Solem og Ole Andersen Oxstad, forsamlet i Præstegaarden, hvor ved biskoppens lærværelse paa hans Visitats Reyse følgende følgende Poster blev afhandlet og vedtaget.

1. Ungdommen holdes til Skolen fra det femte til det tiende Aar, saa at ingen Drengbarn eller Pigebarn kommer til at jætte førend de have lært at læse.

2. Skole Omgangen holdes idet heele Aar igiennem, – undtagen Slot-Aannen og Skiaar-Aannen hver til 6 Uger efter Omstændighederne saa at Skole holdes i 40 Uger.

3. Klæboe og Tillers Gaarde som ere i alt 66 deeles liige imellem de tvende Skoleholdere og gjør Elven Skillerum imellem dem. Bersvend Bersvendsen Solem faaer den østre side af Elven og Ole Andersen Oxstad den vestre side.

4. De hver tillagde 30 Gaarde inddeles i 6 Kredse eller Afdeelingen. 6 til 7 Uger til hver krets, og kommer saaledes Skoleholdet rundt omkring i Præstegjeldet i eet Aar.

5. Skolemesteren optegner nøie alle de Børn som skulle møde og som have indfundet sig i Skolen, ved hvert skifte af Kredsen og foreviser det til Sognepræsten og Medhjælperne. De som have været fraværende, maae gjøre Reede for Aarsaagerne og tilholdes at opagte Skolegangen.

6. For den ungdom som jæter og som kommer hjem til October Maaned og søger Skolen heele Vinteren indtil Vaar Onnen maae i Vinter-Maanederne ogsaa være Omgang med Skoleholdet; der for deeles de (i 4 art:) ommeldte 6 til 7 Uger om Sommeren og 3 Uger om Vinteren.

7. Skolemesterne skal erholde een Instrux om den bedste Maade at føre Underviisningen, og at omgaaes Ungdommen selv.

8. Beregningen over Skolekassens Indtægt, til Skolemesterens Lønninger, gøres af Bøygde-Commissionen i et Overslag saaledes:

Af hver Gaard betaler Opsidderen 24/3 –		
66 Gaarde udgiøre	16 rd	2 ^{ort}
Hver Huusmand betaler 8 s - af		
53 Huusmænd	4 rd	2 ^{ort}
Hver Dreng betaler 6/3 af 99 Dreng	6 rd	— 18 s
Hver Pige betaler 4 s af 99 Piger	4 rd	— 12 s
Haandverkere betaler 24 s - af 2de		
Haandværker	—	2 ^{ort}
Tilsammen	31 rd	3 ^{ort} 6 s

Det forventes at dette efter Tykke giorte Overslag vil udgjøre saameget, at hver Skolemester som tiende lige, kan erholde 16 rdr i Løn aarlig. Kan disse Indtægter forbedres og findes fleere, saa skal tænkes paa at forbedre Skolemesterens Løn saafremt de opfylde det som fordres af dem og gjøre sig videre skikkede til Ungdommens undervisning.

9. Disse Indtægter til Skole Cassen indsamles af de Fierdingsmænd som incassere Kongens tiende, i de fastsatte Terminer. Gaardmændene i indtage saavel Huusmændenes som Drengenes og Pigernes skoletold og afgive den med deres egen til Indcasseringsmændene. Med dem som maatte imod Formodning holde deres Skole Contigent tilbage forholdes efter Kongelige Anordninger at Restanzlisten sendes til Stiftet med Bøygde Commissionenes underskrift og da af Hr. Stiftamtmanden paategnes til Inddrivelse.

10. De i Behald værende Penge nedlægges i et Jernbunden Skrin med 2 Nøgler, af hvilke Præsten har den eene og lensmanden eller een af Medhjælperne den anden.

Og foreene de nærværende Meenighedens medlemmer sig om, at utbrede blant deres Medchristne i Præstgjeldet, den Aand og det Sindelav at fremme denne Skole Cassens Vext og Velstand, saa at Ungdommens alt rigeligen Underviisning, maae have Fremgang. Hvad frievillige Gaver blire Skole Cassen tildeelte, skal saavel som Fattig-Cassen, af Bøygde Commissionen, troeligst og omhyggeligst blive bestyret og aarligen gøres Regnskab for.

Chr. Schönheyder.

Uhell i akebakken på Teigkleiva

Bertram drev og akte på spark nedover Teigkleiva, som i gamle dager var en svært bratt og ujamn kjerreveg.

På en av sine mange turer nedover bakken var Bertram så uheldig å kjøre seg av og fikk kraftige slag av sparkstøttingen, slik at han blødde og hovnet opp.

Bjørnstad oppholdt seg i øyeblikket på gårdsplassen på Teigen, og var således vitne til tildragelsen.

«Å nei», sa Bjørnstad, «Det der koin ha gått vær det gut». Bertram samlet sammen sparkvraket og karret seg oppover bakkene og heim til sin mor. Da Bertram åpnet kjøkkendøra heime ble moren fælen over hvordan gutten så ut.

«Å næi, kolles sjer du ut gut, – du koin ha sli dæ ihjel», sa moren. Hain Bjørnstad sa at det koin ha gått værre», sa Bertram med gråtkvalt stemme.

O.S.

År 1795 den 8. Junii var Kløbe Jæsta
 videresøgende i sinne, disse jær bystaars
 af fællesmænds sammensætning: Sagnpræstam
 Jær Johan Daniel Fjortenberg, Skolelær Lars L.
 Forseth, kansleren Poul Larsen Forseth, kasstier
 og Niels Olsen, lærer Sælligen og Ole An
 derssen Sillermand. Skolelærerne Omandmand
 Ole Olsen Postad, Berghens Jægebrøstjen Prothom
 Anders Haldorsen Sæveras Poul Rønning, Ole
 Skovsen Pær, Seder Cidstø, Poul Stavins Jær
 Sæveras Hævermand Sæveras Berghens Sæveras
 og Ole Anderssen Cidstø, som jær i Jæsta
 videresøgende, som var Bystappens hermands
 og som jær i Sæveras Sæveras Sæveras Jæsta
 Sæveras Sæveras og Sæveras.

1. Udgivelsen af de tre Bøger for
 alle jær i Sæveras Sæveras, som Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
- 2) Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
- 3) Kløbe og Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras
 Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras Sæveras

Fra Trondheim til Ørkedalen og tilbage igjen

Lars Svaan, 1868 - 1942, skriver en skolestil på amtskolen i 1885, som omhandler en tur til Orkdalen og en skytterfest der. Lars Svaan var utdannet militær, og var hele sitt yrkesaktive liv ansatt i forsvarsdepartementet.

O.S.

I september måned høsten 1885 afholdtes en større skytterfest i Ørkedalen. Did fik jeg ogsaa lyst til at rejse for at «forsøve» meg. Jeg rejste da til Trondhjem en onsdag for torsdag morgen tidlig afreise derfra med dampskibet «Orkla», som gik ekstratur med bare skyttere. I Trondhjem traf jeg sammen med en kjending, som skulde gjøre samme rejse. Vi slog da følge og blev i samme logi om natten.

Kl. omtrent 5 torsdag morgen lettede skibet anker og gikk ut af kanalen. Det var mørkt enda og stygt vejr med regn og bidende kald vind. Dette var just ikke meget hyggelig for meg, som hjemme have faaet en hel del mørke spaadomme om søsyge og mange fæle gjenvordigheter, der skulde møde mig.

Ude ved Bynesset lagde skibet til og tog om bord endel skyttere; likeledes i Buviken. I Børsen skulde ogsaa standses, men der kom ingen, da de som skulde ha vært med, have rejst landevejen dagen forud. Disse ideligens strandninger og krydsninger langs strandbredden var noget kjedelig; men saa kunde man faa se de forskjellige bygder paa nærmere hold.

Buvikens og Børsens kirker saa jeg rigtig godt, da de ligger tæt ved søen begge to. Børsens kirke var ogsaa en udmerket vakker kirke med trivelig beliggenhed. Indover Ørkedalsfjorden øgede styggevejret paa, saa det var rigtig «hustri». Jeg var derfor glad ved at kunne krybe unda vejret og ned i maskinrommet, endskjønt man derinde ikke fik glane noget videre om sig.

Men, – vi kom da til Ørkedalen. Efter 3½ - 4 timers sejlads lagde skibet til paa Ørdalsøren. Fra Øren og til Gisvold, hvor festen skulde holdes, var det ca. 5 km. vej. Førrend marsen did begyndte, skulde holdes et lidet hvil, for at de, som ønskede, kunde faa lidt tillivs. Min kammerat og jeg syntes ogsaa, det kunde gjøre godt at faa sig en madbid.

Vi gikk derfor ind etsteds, hilsende og spurgte, om vi kunde faa sidde ned og tage os lidt af vor niste, men der blev neppe svaret os et ord. En saadan lugt som derinde har jeg neppe truffet i menneskelig bolig; dertil var stuen fuld af skidne, lasede unger, så det var just ike noget indbydende sted. Manden selv, der sad og lappede et garn eller not, sendte os af og til saadane blikke, at vi fandt det best at gaa den vej vi kom.

Da vi kom ud igjen, havde vi ikke mod til at forsøge paa flere steder. Vi maatte derfor traske afsted med tom mave.

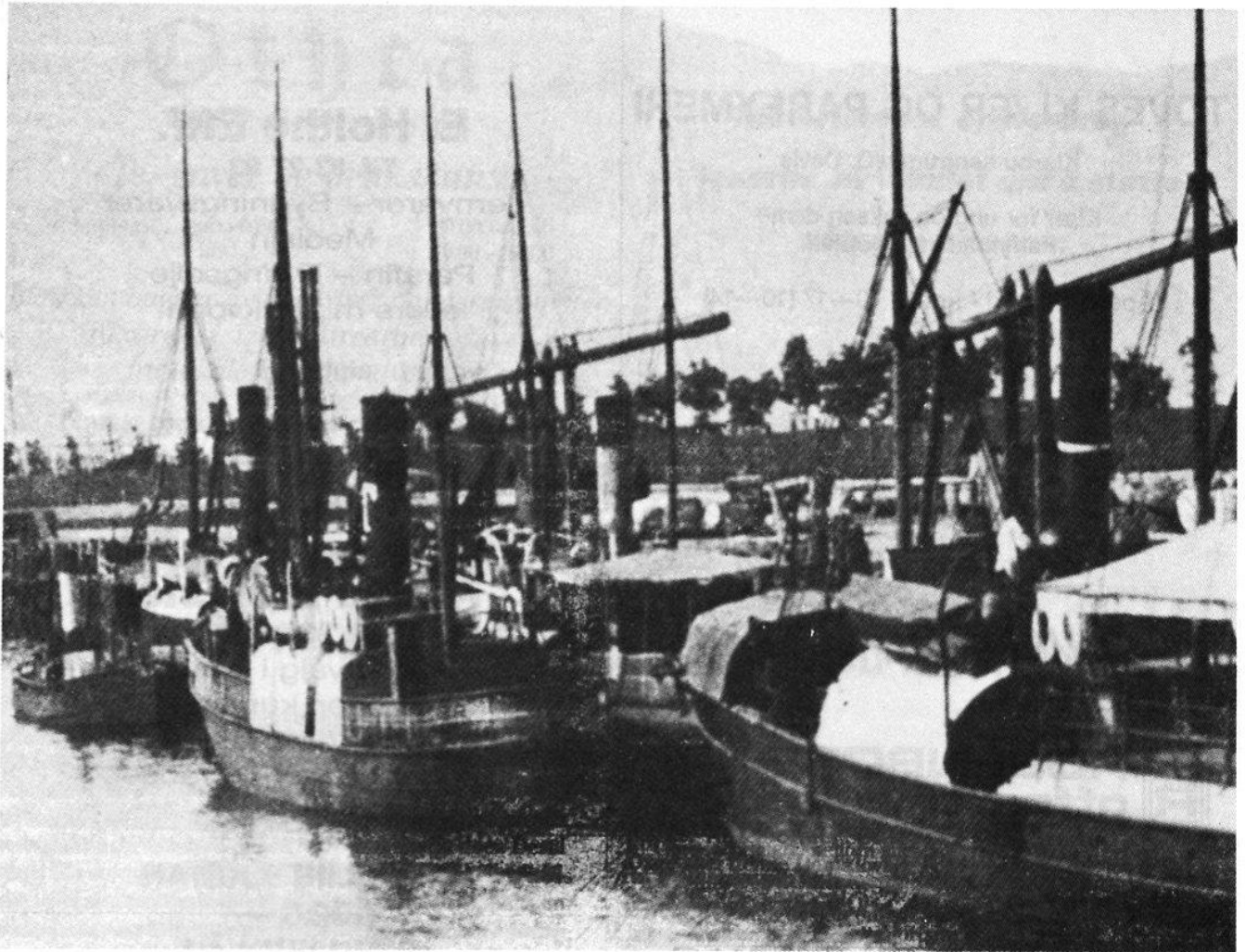
I det lange tog af skyttere, gikk først Melhus skytterlag, derefter Bynessets, Buvikens, Lenstrandens, Malvik, Hommelvik, o.s.v., alle sammen med faner i spidsen, os til gremmelse som maatte gaa der som to fattiggutter bagerst og uden fane; men derfor var ingen raad. 6 mand af Trondhjems brigademusik der var lejet for festen, medfulgte, og disse spillede af og til en mars undervejs. Vejen var forferdelig sølet, et fuldkomment sidestykke til Hytvejen, når den var som værst. (Det menes sikkert vegen Hytvefossen - Heimdal, som ble åpnet for trafik i 1874.)

Landskapet var vakkert, fra somme steder ret udmerket. Gaardene gav os et solid indtryk, jorden var veldyrket med vel vedligeholdte og malede huse, næsten over alt hvor jeg saa.

Efter knapt en times mars var vi på stedet. I en bakke mellem to Gisvoldgaarde var rejst en æreport med et «VELKOMMEN» på, ligesom stedet var prydet med en hel del flag. På gaarden midtre Gisvold, festens hovedkvarter, var paa gaardspladsen rejst en fjelebod samt en tribune, der var prydet med granbar og flag. Et lidet hvil holdtes før skydningen begynte, og nu kunde vi ogsaa faa lidt mad, som bekom os saare vel, da vi intet havde spist siden kl. 4 om morgenen, og det enda ganske lidet. Her var modtagelsen ganske annerledes end der vi var inde på Øren.

Ud over eftermiddagen skjød vi og frøs. Henimod mørkningen maatte vi begynde at forhøre os om logi, som vi da fik paa en gaard som hedde Qvam. Her havde vi det under hele opholdet udmærket godt. Om aftenen gikk vi os en tur til Gisvold og saa paa dansen, som der gikk med liv og lyst. Næste dag var den forrige lig; vi skød og frøs og sultede, kan jeg vel ogsaa næsten sige. Om aftenen den dag skulde holdes seksa – ja den blev ogsaa holdt. Den før omtalte fjelebod blev der nu brug for, thi derine bevrættedes med punsch. Samtidig holdtes dans i et par stuer.

Vi havde indbildt os at det skulde blive præmieuddeling om fredag aften, men deraf blev intet, da der skulde skydes endel paa lørdag ogsaa. Ja, derfor var ingen raad; vi maatte blive, hvor gjerne vi end have villet rejse hjem den dag; men vejret var vakkert nu, og saa gikk han med den dag ogsaa. Kjædligst var det i tiden mellem skydningen og præmieuddelingen; men da rejste jeg i begravelse. En af bygdens forrige præster var nemlig død og begravdes den dag. Da kirken laa tæt ved Gisvold, fikk jeg isin-

«Bjørnen» til Thams hadde en stor, hvit T på skorstenen. Bildet er reproduisert etter et prospektkort i Videnskabselskabet. Nærmest ligger gammel-«Orkla», og bak «Bjørnen» en Namsos-båt. Ytterst den lille isbryteren til havnevesenet. Den holdt Kanalen åpen om vinteren.

de at gaa did. Det var forresten den største ligfærd jeg have seet.

Endelig kom den længselsfuldt ventede time. Alle skyttere blev oppstillet paa to geleder med front imod tribunen. Der blev nu «mykky aa sjaa, men lite aa faa», især for mitt vedkommende, men jeg tænkte som saa at noget er bedre end intet, og var fornøyet med hvad jeg fik. Efter præmieuddelingen holdtes endel taler og for størstedelen med hurrarob efter, hvortil musikken spillede fanfarer. Det var noget ganske steemningsfuldt, saaledes i en stille, klar høstaften, i skumringen, med det samme maanen begynde at kige op, at høre trompeterne tage i efter hurraabene og sende sene harmoniske fanfarer ud over det omliggende landskab.

Søndag morgen var vi oppe kl. 3. Vi stilledе oss lidt i en hast, hvorefter vi i selskab med en hel del andre skyttere begav os paa vejen ned til Øren igjen, hvorfra dampskib

var lejet ekstratur til Trondhjem. Havde vejen paa opturen været sølet og styg, saa var den nu saa meget bedre, thi jorden var frosset, saa det klang i den.

Denne gang var et andet skib lejet. Det hedde «BJØRNEN», men forekom mig ikke at have dennes stødighed. Jeg syntes det var en slingrekep af et skib; dog – det gjorde ike noget til sagen den dag, thi vinden og søen var stille. Det var ogsaa en meget hyggelig tur. Søen laa saa blank og stille, solen skinnede varmt og luften og al naturen var opfyldt af søndagsstillhed og ro.

Da vi var kommen saa langt som til Trolla, begynte de forskjellige lag at udfolde sine faner, musikken spillede op, og under «flyvende faner og klingende spill» gikk skibet ind i kanalen, hvor det lagde til midt for jernbanestasjonen. Vi var i Trondhjem.

Klæbo den 9 de januar 1888.

LITT OM BIDRAGSYTERNE

Ole Svaan, f. 1924. Jordstyretkniker/gårdbruker. Hobby: Historie, musikk.

Alfred Løvset, f. 1902. Folkehøgskole, landbruksskole. Gårdsbestyrer. Senere bonde på Kvenild Østre i Tiller.

Lars Braa, f. 1930. Bonde på Tulluan, Mettigården. Utdannet sivilagronom v/NLH.

Per Ulseth, f. 1922 i Klæbu. Ansatt som sjåfør for Statens Vegvesen siden 1956.

Ola Ulstad, f. 1911 d. 1982, var den selvskrevne leder og instruktør av amatørteatervirksomheten innen den frilynte ungdomsrørsla i Klæbu.

Ingebjørg Forsberg Edmark, f. Gjølgali, f. 8.2.1932 i Klæbu. Dro til Sverige i 1949. Har svensk folkehøgskole, artium og sosionomeksamen. Arbeider innen sosialomsorgen. Fritidsinteresser er kulturhistorie og teater. Skriver litt.

Lars Roan, f. 1962. Utdannet transportøkonom. Tar for tiden tilleggsutdanning ved Molde Distriktshøgskole.

Eva Haftorn, f. Hamborgstrøm, f. 25.3.1928 i Drammen. Bosatt i Målsjøstua, Klæbu siden 1960.

Kristian Engan, f. 1909, d. 1987. F.hv. vegsjef i Sør-Trøndelag.

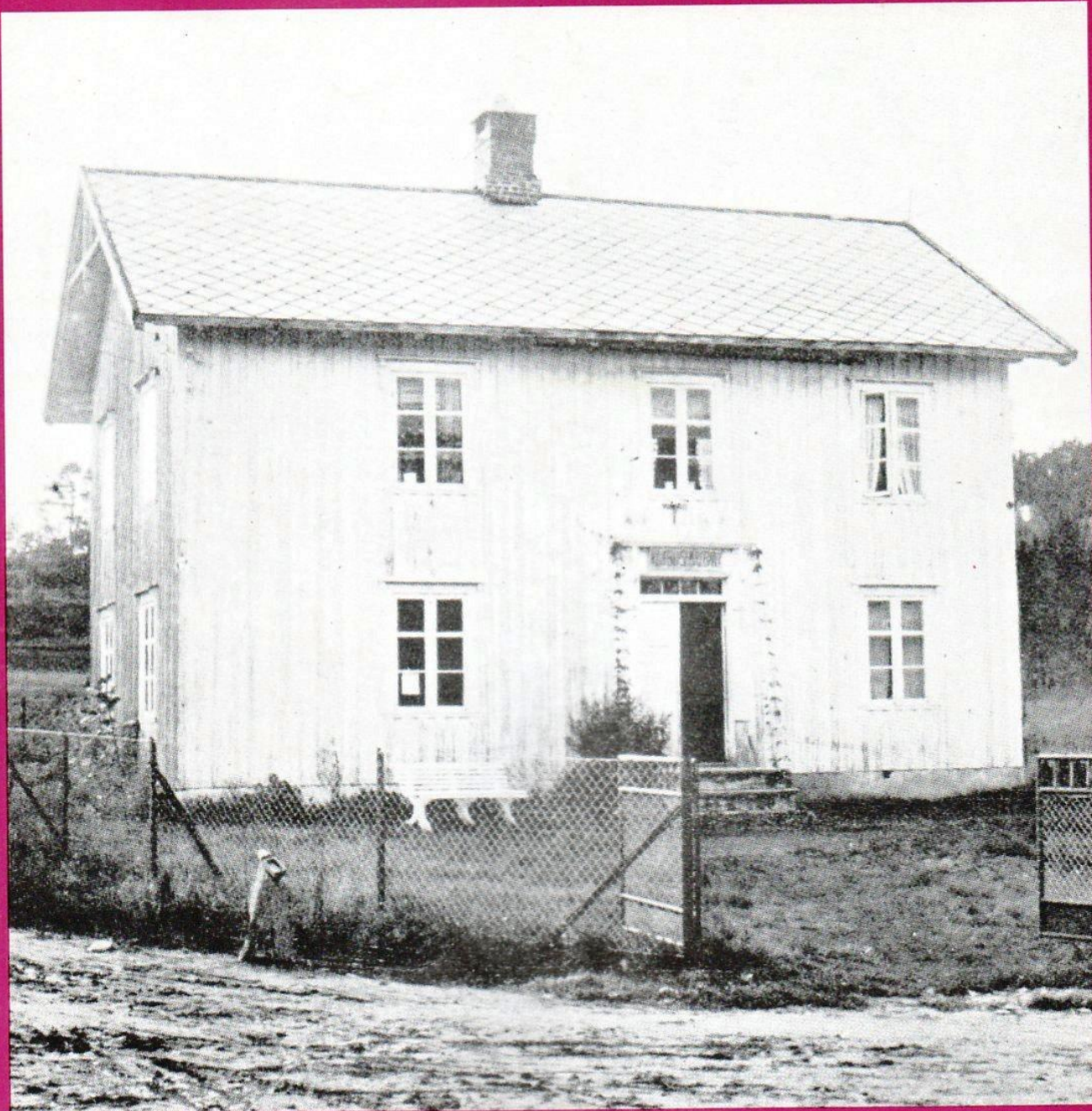
Lars Svaan, 1868-1942.. Utdannet militær, ansatt i forsvarsdep.

Unni Woldvik, f. Høiås, f. 10.10.56 i Klæbu og bosatt her. Har tegning og maling som hobby.

Kåre Forbord, født på Skatval. Historiefagstudent.

Tor E. Røssaak, fra Morvik. Har registrert glober i hele Norge.

Klæbu kommunelokale Bygd i år 1900

Her var kkomuneadministrasjonen i Klæbu samlet helt fram til 1958.

Klæbu sparebank bevilget kr. 1 000,- som tilskudd til byggingen, og som vederlag for dette skulle banken for framtida ha fritt hus, lys og brennelse. Banken hadde sitt lokale i første etage, hvor det også var bibliotek og et rom som ble brukt til forskjellige formål i mange år framover. I andre etage var det kommunestyresal og leilighet for vaktmester. Like før siste verdenskrig ble det reist et tilbygg til lokalet. Banken deltok også da med finansieringen, og fikk sitt lokale i tilbygget. Først i 1939 ble det opprettet kontrakt mellom kommunen og banken om bruken av lo-

kalet. I kontrakten heter det at Klæbu sparebank for all framtid skal ha fritt hus, lys, og brennelse og renhold.

Kommunelokalet har gjennom åra hatt mange forskjellige funksjoner. Det var også benyttet til klasserom for barneskolen både i begynnelsen av 30 åra og i midten av sekstiåra.

«Gammelbygget» er fremdeles i bruk. Hele andre etage er i dag leid bort til statsetater. Det som i så mange år var kommunestyresal er i dag benyttet til landbrukskontor, mens vaktmesterleiligheten disponeres av lensmannsetaten. Hele første etage brukes av kommunens tekniske etat.

Også her i Klæbu har hele forvaltningsapparatet hatt en enorm vekst.

Helt fram til 1932 hadde Klæbu kommune bare en person ansatt i administrasjon, mens den i dag teller 28 ansatte.

Per Ulseth